

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**”Siitä tuli sellainen pieni aikuistumisen tunne,
että pystyy toimimaan myös itsenäisesti”**

Etsivän nuorisotyön vaikutukset ohjaukseen
osallistuneiden espoolaisten nuorten kokemina

Sanna Kyriopoulos

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma (90 op)
Arvioitavaksi jättämisaika 04 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sanna Kyriopoulos	Sivumäärä 61 ja 3 liitesivua
Työn nimi ”Siitä tuli sellainen pieni aikuistumisen tunne, että pystyy toimimaan myös itsenäisesti” – Etsivän nuorisotyön vaikutukset ohjaukseen osallistuneiden espoolaisten nuorten kokemina	
Ohjaava opettaja Merja Kylmäkoski	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Omnian etsivä nuorisotyö / Jani Suomalainen	
Tiivistelmä <p>Etsivässä nuorisotyössä kerätään paljon tärkeää tietoa siitä, miten nuorten kanssa on työskennelty ja mihin he sijoittuvat ohjauksen myötä. Opinnäytetyötäni varten haastattelin kahdeksan espolaista nuorta, jotka olivat haastatteluihin valitsemishetkellä Omnian etsivän nuorisotyön aktiivisessa ohjauksessa. Tutkimuskysymykseni oli: Kokevatko Omnian etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistuvat nuoret ohjauksen vaikuttaneen heidän elämäänsä? Opinnäytetyön tilaajana toimi työnantajani koulutuskuntayhtymä Omnian etsivä nuorisotyö, joka toimii Espoon, Kauniaisen ja Kirkkonummen alueella.</p> <p>Tavoitteenani oli tuoda esiin nuorten henkilökohtaisia kokemuksia työmuodon tärkeydestä heille haastavien tilanteiden tukena ja lisätä tietoisuutta etsivän nuorisotyön laaja-alaisesta ja vaativasta ohjausprosessista.</p> <p>Omnian etsivän nuorisotyön työmuotoja on mahdollisuus kehittää haastatteluiden pohjalta ja erityisesti muutkin, suuremmissa kaupungeissa työskentelevät, etsivät voivat peilata omia työskentelytapojaan nuorten vastausten pohjalta. Etsivässä työssä tulee pohtia ohjauksen luonnetta ja työskentelymuotoja, jotta voidaan saavuttaa nuoren sosiaalisen vahvistumisen kokemus. Nuoren toiveena voi olla hyvin nopea asioiden selvittäminen, mutta ohjattavien vähäisten voimavarojen vuoksi voidaan päätyä kierteseen, jossa aloitettu toimenpide keskeytyy jälleen ennenaikaisesti. Tämä aiheuttaa pettymyksen ja epäonnistumisen kokemuksen, mikä voidaan yrittää välttää oikea-aikaisella ohjauksella.</p> <p>Toteutin yksilöhaastattelut marraskuun 2016 ja tammikuun 2017 välisenä aikana. Tutkimusmenetelmäni oli teemahaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun välimuoto, eli käytin valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä, joita muokkasinkin kunkin haastattelutilanteen mukaan. Keskustelua avaavana menetelmänä käytin Ammatinvalinta.fi-tunnekortteja sekä Pesäpuu ry:n Mun stoori -kortteja.</p> <p>Haastatteluissa kävi ilmi, että nuoret arvostivat ennen kaikkea sitä, miten heidät oli kohdattu, sekä etsivien tietämystä alueellisista palveluista, yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja saamaansa apua asioiden selvittämiseen. Nuorten mukaan etsivät välittivät heistä aidosti ja valoivat uskoa itsenäiseen toimintaan. Työskentelyn toimivuuden kannalta oli tärkeää, että keskinäinen luottamus saavutettiin ja se vaati ammattitaitoisen ohjauksen lisäksi aikaa. Ohjaajan tulee olla tietoinen omista ennakkoletuksistaan ja etiikastaan, jotta jokainen nuori voidaan kohdata tämän omien arvojensa ja toiveidensa kautta. Ohjausta tarjoavat eivät määritä nuorten polkuja, vaan he itse.</p> <p>Jatkotutkimuskysymyksenä suosittelen tarkastelemaan, mitä kuuluu jo ohjauksensa päättäneille nuorille, jotka ovat sijoittuneet johonkin toimintaan. Oliko etsivän nuorisotyön ohjaus onnistunut ja auttoiko se heitä aktiiviseen toimijuuteen?</p>	
Asiasanat etsivä nuorisotyö, kokemukset, sosiaalinen vahvistaminen, luottamus.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Sanna Kyriopoulos	Number of Pages 64
Title "It made me feel like I could do things by myself like a grown-up" – young adult's experiences of outreach youth work's guidance	
Supervisor(s) Merja Kylväkoski	
Subscriber and/or Mentor Omnia Outreach youth work / Jani Suomalainen	
Abstract <p>Outreach youth workers collect valuable information about their work with youngsters and young adults; about their working methods and where the guidance leads the young clients. For my thesis I've interviewed eight young people from Espoo, who were selected while being under active guidance from Omnia outreach youth workers. My study question was: Do the young adults getting guidance from Omnia outreach youth workers feel that the guidance had effect in their lives? Study was ordered by my employer Omnia Outreach youth work that functions in Espoo, Kirkkonummi and Kauniainen.</p> <p>My goal was to show how important for youngsters it is to offer support in challenging life circumstances. I wanted people to understand how versatile and challenging outreach youth work is.</p> <p>By examining youngsters' interviews, Omnia has possibility to develop its working methods. Other outreach youth workers, especially those working in big cities, can utilise my work's results. To achieve youngsters' social empowerment, it is important to consider how outreach youth work should be done. Young people might hope quick solutions for their problems but are unable to act in a long-term way and there is a chance that action stops before it started. This causes disappointment and feeling of failing which could be prevented with well-timed guidance.</p> <p>I interviewed youngsters individually from November 2016 to January 2017. My method was combination of focused and semi-structured interviews. I decided in advance what I wanted to ask but improvised if needed. To make answering easier for youngsters, I used cards which described different emotions.</p> <p>It appeared that youngsters valued how outreach youth workers faced them and that workers were aware of Espoo's services that young people can use. They also appreciated co-operation with other professionals and help they got dealing with their issues. According to interviewees, outreach youth workers were truly concerned about them and encouraged them to be active participants. For the guidance to be effective, it was important that workers and youngsters trusted one another. This was achieved by professional guidance and time. Every young one's values and hopes must be respected, so outreach youth workers must be aware of their own assumptions and ethics. One who offers guidance doesn't make choices for the young – it is their own path.</p> <p>As a next study question I recommend: Has outreach youth work's guidance been effective afterwards for youngsters? Was the result successful and did it help them to be more active individuals?</p>	
Keywords outreach youth work, experiences, social empowering, trust.	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Etsivästä nuorisotyöstä	6
1.2 Etsivän nuorisotyön ohjausprosessi Omniassa	8
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHTA	10
2.1 Tutkimusetiikasta ja -menetelmästä	11
2.2 Kokemuksen tutkimisesta	16
2.3 Nuorten kokemuksista etsivään nuorisotyöhön	19
2.4 Syrjäytymispuheen sijasta sosiaalista vahvistamista	21
2.5 Asiakassuhteena kumppanuus	26
2.6 Kohtaamisen merkitys	27
3 AINEISTON HANKINTA	30
3.1 Nuorten haastatteluiden toteutus	32
4 AINEISTON PURKU	34
4.1 Haastateltavien taustoista ja kokemuksista	37
5 PÄÄTEEMAT	40
5.1 Nuorten taustahaasteista	41
5.2 Kokemus etsivän työskentelystä ja verkostoista	43
5.3 Tuen tarpeet	46
5.4 Etsivän taito kohdata	46
5.5 Tuen merkitys	48
5 TILASTOISTA KOKEMUKSIIN	50
6 OMAT OPPINI	56
LÄHTEET	57
LIITE 1.	61
LIITE 2.	62
LIITE 3.	64

1 JOHDANTO

Tilastointi on yksi tärkeä osa etsivää nuorisotyötä, jotta voidaan osoittaa työn vaikutukset ja tarpeellisuus, mutta paljon arvokasta tietoa jää lukujen alle. Etsivän nuorisotyön ohjauksessa olevien nuorten kokemuksia ohjauksen vaikuttavuudesta omaan elämään on tutkittu toistaiseksi vähän, minkä vuoksi halusin haastatella ohjaukseen osallistuneita nuoria ja tuoda esiin heidän näkemyksensä aiheesta.

Tutkin opinnäytetyössäni haastatteluiden kautta etsivän nuorisotyön merkitystä ja vaikutusta nuorten näkökulmasta. Kokevatko he ohjauksen vaikuttaneen jollain tavalla heidän elämäänsä? Halusin perustella nuorten kokemusten kautta sitä, miksi tarvitaan tätä palvelua, joka vaatii työntekijältä tasavertaista rinnalla kulkemisen taitoa ja pitkäjänteisyyttä. Pysyvät muutokset elämässä tapahtuvat harvoin nopeasti, joten on tärkeää, että erityistä tukea tarvitseville nuorille on tarjolla heidän tarpeisiinsa vastaavia ammattitaitoisia palveluita. Omnian etsivän nuorisotyön työmuotoja on mahdollisuus kehittää haastatteluiden tulosten pohjalta ja muut, erityisesti suuremmissa kaupungeissa työskentelevät, etsivät voivat tarkastella näiden kautta omaa työtään.

Tein opinnäytetyöni työnantajalleni Koulutuskuntayhtymä Omnian etsivään nuorisotyöhön, jossa olen työskennellyt etsivän nuorisotyön ohjaajan tehtävässä vuodesta 2013 alkaen. Käytän opinnäytetyössäni tästä eteenpäin etsivän nuorisotyön ohjaaja -nimikkeen sijasta etsivä-lyhennettä, joka on alalla yleisesti käytössä. Työssäni etsivänä mietin monesti, kuinka tilastoihimme kerättävät luvut kertovat vain pienen osan ohjattaviemme elämäntilanteesta. Ihminen on oman elämänsä asiantuntija, mutta emme ole kysyneet järjestelmällisesti nuorilta heidän näkemyksiään etsivän nuorisotyön ohjaajan kanssa työskentelyn vaikutuksista.

Haastateltavani olivat satunnaisotannalla valittuja aktiivisessa etsivän nuorisotyön ohjauksessa olleita 20–26-vuotiaita espoolaisia nuoria aikuisia. Nämä kahdeksan yksilöhaastattelua toteutettiin vuoden 2016 lopulla ja vuoden 2017 alussa. Käsittelen työssäni kokemuksen tutkimusta, sosiaalisen vahvistamisen määritelmää ja merkitystä, nuoren ja etsivän välisen asiakassuhteen luonnetta sekä kohtaamisen merkitystä onnistuneen työskentelyn edellytyksenä.

1.1 Etsivästä nuorisotyöstä

Etsivän nuorisotyön ideologiassa nousee keskeiseksi ajatus nuoren rinnalla kulemisesta, jossa ajatellaan nuoren olevan oman elämänsä paras asiantuntija ja päävastuullinen (Puuronen 2014, 27). Kyseessä on palvelu, jonka tehtävä on määriteltä 1.1.2017 voimaantulleessa uudistuneessa nuorisolain 10§ pykälässä seuraavalla tavalla:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Nuorisolaki. 1285/2016.)

Suomessa työn juuret ovat jo 1960-luvulla, jolloin huomattiin, että yhä suurempi joukko nuoria jäi palveluiden ulkopuolelle. Työtä tehtiin aluksi diakonisella otteella jengien parissa ja toimistojen ulkopuolella, jotta voitiin kohdata nuoret. Yhtenä osatekijänä uudenlaisen työmuodon kehittämiseen oli uusien laittomien huumeiden tulo Suomeen. Työmuodossa ei ollut kuitenkaan tarpeeksi malleja työntekijöiden tueksi ja he paloivat loppuun tehdessään työtä yksin, ilman ammatillista metodologiaa. Nykyiseen etsivän nuorisotyön työmuotoon on otettu mallia Norjasta ja mallia kokeiltiin onnistuneesti Tampereella vuonna 1991. Norjassa työtä tehtiin moniammatillisesti, kun taas Suomessa oli työskennelty vain tietyllä

sektorilla. Muutokset työotteessa ovat olleet merkittäviä työn tukemisen, suunnitelmallisuuden ja dokumentoinnin kautta. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15–19.)

Vuoden 2006 lakiuudistuksen jälkeen kunnissa on tarjottu tätä ohjausta alle 29-vuotiaille nuorille, jotka eivät ole palveluiden piirissä, kuten töissä, koulussa tai armeijassa. Koulutuskuntayhtymä Omnia toteuttaa etsivää nuorisotyötä 15–28-vuotiaiden parissa Espoon, Kauniaisen ja Kirkkonummen alueella. Alussa työ keskittyi enemmän nivelvaiheenohjaukseen, jossa ohjaukseen otettiin ne nuoret, jotka olivat eroamassa tai väliaikaisesti keskeytyksellä koulusta ja heidät ohjattiin oikeiden palveluiden piiriin, kuten välityömarkkinoille, kouluun, mielen-terveys- tai päihdepalveluihin. Työ muutti myöhemmin muotoaan ja siitä alettiin puhua nivelvaiheenohjauksen sijaan etsivänä nuorisotyönä. Vuodesta 2013 alkaen Omnialla on ollut kuusi etsivän nuorisotyön ohjaajan vakanssia, jolloin itsekin aloitin työni etsivänä.

Etsivän nuorisotyön ohjaustavat poikkeavat eri kaupungeissa, ja työyhteisöillä onkin mahdollisuus määritellä lain puitteissa omat toimintaperiaatteensa. Etsivän työn juuret ovat kaduille jalkautuvassa nuorisotyössä, mutta Omnia ei ole toistaiseksi sitä toteuttanut asiakasmäärän ja työntekijäresurssin vuoksi. Käytämme tilastoinnissa valtakunnallisesti käytössä olevaa PAR-järjestelmää, johon kirjaamme muun muassa nuoren yhteystiedot, iän, sukupuolen, mistä hän on tullut ohjaukseemme, minkä asioiden parissa olemme työskennelleet ja mihin hän on sijoittunut ohjauksessamme. Työn perimmäisin tarkoitus on saada nuori sijoittumaan kouluun tai työelämäänsä, mutta totuus on, että suuri osa kohtaamis- tamme nuorista on niin huonokuntoisia, että mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat usein todennäköisempi sijoittumispaikka. Opiskelu tai työ tulevat ajankoh- taisemmiksi nuoren voimavarojen kasvaessa ja elämänhallinnan parantuessa.

Työmuoto kehittyy jatkuvasti ja sitä myös tuetaan. Espoon kaupungin Nuoriso- palvelut laati Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana suunnitelman etsivän nuorisotyön kansallisen osaamiskeskuksen perustamisesta. Suunnitelman poh-

jalta käynnistyi Etsivän nuorisotyön kehittämisen tuki -projekti, minkä tarkoitus on pohtia muun muassa aluehallintovirastojen ja etsivien kanssa suunnitelmasta esiin nousseita teemoja. (Etsivän nuorisotyön kehittämisen tuki 2017.)

Suunnitelmassa etsivää nuorisotyötä lähestytään neljästä eri teemasta käsin: 1) etsivän nuorisotyön profiili, 2) osaaminen etsivässä nuorisotyössä, 3) etsivän nuorisotyön arviointi sekä 4) etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Suunnitelmaan sisältyy etsivän nuorisotyön nykytilan kuvaus ja sen keskeisimmät haasteet sekä ehdotukset etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtäviksi ja sidosryhmien yhteistyölle. (Emt.)

Näiden teemojen pohdinta ja kehittäminen ovat mielestäni tervetulleita, jotta mahdollistetaan valtakunnallisella tasolla entistä laadukkaampaa ja kohderyhmän tavoitettavaa ammattitaitoista ohjauspalvelua.

1.2 Etsivän nuorisotyön ohjausprosessi Omniassa

Koulutuskuntayhtymän alueella työskentelee kuusi etsivää, heistä viisi Espoon sekä Kauniaisen alueella ja yksi Kirkkonummella. Suuri osa ilmoitetuista nuorisista saapuu koulujen kautta, mutta myös yhteistyökumppanit ohjaavat nuoria etsivään työhön, esimerkiksi TE-toimisto ja sosiaalityö. Verkostotyö on yksi oleellinen osa työtämme onnistuneen palvelukokonaisuuden luomisen kannalta. Myös vanhemmat ja muut sukulaiset tai nuoret itse ottavat etsiviin yhteyttä. Kun työskentely nuoren kanssa käynnistyy, nuori on ”tavoitettu”, mikä kirjataan PAR-järjestelmään. Poikkeuksellinen aika vuosikalenterissämme on kesäaika, jolloin ohjaamme peruskoulun päättäneitä nuoria, jotka ovat jääneet ilman koulutuspaikkaa.

Jos nuoreen ollaan ainoastaan yhteydessä, eikä työskentely pääse käynnistymään, tai sille ei ole tarvetta, se kirjataan ”yhteydenottona”.

Yhteydenottoja Omnian etsivässä nuorisotyössä yhteensä	536
Yhteydenottoja Espoossa yhteensä	484
Tavoitettuja nuoria Espoossa yhteensä	204

Kuva 1. Omnian etsivän nuorisotyön asiakasluvut vuonna 2016 (Omnian etsivän nuorisotyön tilastot 2016.)

Oppilaitos	68
Sosiaali- ja terveystoimi	9
Nuorisotyö	17
Virallinen toimiala	14
Nuoren suora yhteydenotto	27
Läheiset	11
Muut	58
Yhteensä	204

Kuva 2. Mitä kautta tavoitetut nuoret tulivat, tai ohjautuivat Omnian etsivän nuorisotyön piiriin vuonna 2016. (Omnian etsivän nuorisotyön tilastot 2016.)

Kun olemme saaneet ilmoituksen nuoresta, otamme häneen yhteyttä parin päivän sisällä puhelimitse, teksti- tai sähköpostiviestillä. Käytämme myös sosiaalisen median välineitä viestinnän keinoina – lähinnä Facebookia ja WhatsAppia. Monella kohtaamistamme nuorista on sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja puhelimessa puhuminen ahdistaa, joten on tärkeää käyttää monipuolisesti eri viestinnän välineitä, jotta saisimme varmemmin nuoren tavoitettua ja sitä kautta ohjaukseen. Jos kaikesta yrittämisestä huolimatta emme saa nuoreen yhteyttä, lähetämme postitse niin sanotun Kadonneen kirjeen, jossa pyydämme nuorta saapumaan hänelle varatulle ajalle.

Tavoitteena on, että nuori sijoittuu johonkin palveluun. Se voi olla koulu, työpaikka, työkokeilu, ryhmätoiminta tai muu nuoren hyvinvointia tukeva palvelumuoto. Asiakassuhteelle ei ole asetettu enimmäisaikarajaa, sillä jotkut tarvitsevat enemmän tukea ja osa taas menee nopeasti eteenpäin.

Tarjoamamme ohjauspalvelu perustuu vapaaehtoisuuteen, jossa nuori on aktiivinen toimija oman elämänsä olojen parantamiseksi. Alasen ja Kotkavuoren mukaan etsivät toimivat rinnalla kulkijoina ja kulttuuritulkkeina nuoren ja muiden toimijoiden välillä, sillä nuoris- ja viranomaiskieli eivät aina kohtaa. Välillä jopa toimijoilla saattaa olla vaikeuksia ymmärtää toisiaan erilaisen ammattikielen vuoksi, joten miten voisimme olettaa nuoreenkaan ymmärtävän? (Alanen & Kotkavuori 2014, 52.) Pyrimme siis auttamaan molempia osapuolia, jotta asiat saataisiin eteenpäin.

Etsivän nuorisotyön yksi tausta-ajatus on, että ihmisellä on tarve mielekkääseen elämään ja työskennellessä nuoren kanssa etsivä pyrkii vahvistamaan tämän tulevaisuudenuskoa (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 81). Omian etsivässä nuorisotyössä työskennellään nuorta kunnioittaen. Haluamme työmme olevan laadukasta ohjausta, joka toimii etsivän nuorisotyön periaatteiden mukaisesti, eli kaiken keskiössä on nuori ja hänen kokemuksensa, sekä näkemyksensä hänelle hyvästä tulevaisuudesta.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHTA

Tutkin opinnäytetyössäni nuorten kokemusta. Ihminen muodostaa kokemustensa kautta merkityksiä asioista ja tämä voi olla liikkeellepaneva voima, tai päinvastoin lamaannuttava. Uudet kokemukset voivat rajoittaa ihmisen toimintaa, mutta hyvässä tilanteessa ne auttavat oppimaan ja tukevat ihmistä selviytymään uusista tilanteista (Alanen 2013, 121).

Kuure mainitsee tutkimuksesta, jossa käsiteltiin syrjäytymisen kokemuksellista näkökulmaa. Tämän mukaan nuorten aikuisten syrjäytymisen ei voi nähdä johtuvan ainoastaan työttömyydestä ja koulutuksen puutteesta, vaan syrjäytymis-

kierre voi syntyä epäluottamuksen, yksinäisyyden ja alisuoriutumisen vuoksi. Tämä on mahdollista katkaista vahvistamalla nuorten minäkäsitystä ja itseluottamusta. (Kuure 2015, 14.) On tärkeää tutkia aihetta myös oman organisaatiomme kannalta, jotta voimme ymmärtää paremmin oman toimintamme vaikutukset yksittäisten henkilöiden kokemusten kautta.

Etsivänä olin muodostanut oman käsitykseni omasta työtavastamme ja nuorista, joiden kanssa työskentelemme, mikä oli toisaalta hyvä lähtökohta tutkimuksen tekemiselle, sillä minulla on asiantuntijuutta aiheesta. Toisaalta taas ennakkoletukseni olisivat voineet vaikuttaa siihen, millaista haastattelumateriaalia odotan saavani ja jopa tapaani kohdata nuoret.

Jäin helmikuussa 2016 äitiyslomalle ja tein ensimmäisen haastatteluni marraskuussa 2016. Pidin hyvänä sitä, että minulle oli muodostunut etäisyyttä työpaikaani ja ohjattaviin nuoriin. Jos olisin ollut työelämässä, olisin keskustellut nuorten tilanteista kollegoiden kanssa ja minulle olisi muodostunut haastateltavista vahva ennakkokäsitys. Pystyin tarkastelemaan aihetta objektiivisemmin, kun minulla ei ollut vahvaa tunnesidettä työn arkeen, enkä tiennyt nuorista muuta kuin nimen ja puhelinnumeron ennen haastattelua.

Vältä liian emotionaalisia aihepiirejä. Aiheet, joihin tutkija on sitoutunut hyvin tunneperäisesti, ovat monella tapaa ongelmallisia. Tutkija on tällöin kykenemätön tarkastelemaan asioita riittävän objektiivisesti tai kriittisesti, ja hyvän tutkimuksen tuottaminen on vaikeaa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 80.)

2.1 Tutkimusetiikasta ja -menetelmästä

Valitsin tutkimukseeni kvalitatiivisen, eli laadullisen, menetelmän, jonka toteustavaksi valitsin teemahaastattelun. Eskolan ja Vastamäen mukaan teema-

haastattelussa määritellään käsiteltävät aihealueet valmiiksi, mutta tilanteen eteneminen on hyvin vapaamuotoista ja jokainen haastattelutilanne muotoutuu omanlaisekseen. Huomasin haastatteluitteni muokkautuneen ikään kuin teema-haastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun välille. Eskolan ja Vastamäen mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava saa vastata omin sanoin valmiiksi määriteltuihin kysymyksiin. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.) Koin ennalta asetetut kysymykset tilannetta helpottaviksi (LIITE 3.), mutta en käyttänyt niistä kaikkia jokaisen nuoren kohdalla. Annoin tilanteen viedä eteenpäin myös itseään ja kysyin tarkentavia ja avaavia kysymyksiä tarpeen mukaan.

Tutkimusetiikka on yksi olennaisimmista osaamisalueista, kun aletaan toteuttaa opinnäytetyötä. Omnia etsivä nuorisotyö työskentelee 15–28-vuotiaiden kanssa ja halusin opinnäytetyötäni varten haastatella asiakkainamme olevia täysi-ikäisiä nuoria. Tutkimuskysymykseni ei ollut haastateltavien henkistä ja fyysistä koskemattomuutta vaarantava, joten minun ei tarvinnut hakea hyväksyntää Tutkimuseettiselta neuvottelukunnalta. Neuvottelukunta on määritellyt oppaassaan muun muassa sen, että tutkimussuunnitelma tulisi arvioida ja hyväksyttää heillä esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa tutkittavilla olisi riski esimerkiksi masentua, kärsiä unettomuudesta tai traumatisoitua tutkimuksen seurauksena. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 2.)

Monella etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistuvalla nuorella on mielenterveydellisiä ongelmia ja tiedostin tutkijana vastuuni haastateltavista. Masentuneet nuoret tarvitsevat rinnalleen aikuisen, jonka kanssa epäterveistä käytös-malleista voi päästä askel kerrallaan ja tämä vaatii työntekijältä ammatillisen positiivista työskentelyotetta (Harris 2011, 65). Etsivät pyrkivät tukemaan nuorta näissä tilanteissa oman ammatillisuutensa mukaisesti, mutta tutkijan roolissa tarkoitukseni oli keskustella vain tutkimusaiheeseeni liittyvistä teemoista, eikä paneutua nuoren ohjaamiseen.

Kyselylomakkeen avulla minulla olisi ollut periaatteessa mahdollisuus saada paljon suuremmalla otannalla tietoa nuorten kokemuksista ohjaukseemme osallistumisesta ja heidän taustoistaan, mutta suurin osa ohjauksessa olleista nuorista ei olisi varmasti vastannut sähköpostilla lähetettävään kyselyyn. Haastattelilin nykyisiä asiakkaitamme, mutta kyselylomaketutkimus olisi voinut onnistua opinnäytetyöni kohdalla siten, että olisin pyytänyt nuoret tulemaan toimistollemme, missä he olisivat täyttäneet lomakkeen. Avoimet vastaukset ovat mielestäni mielenkiintoisia, mutta moni kohtaamamme nuori kokee kirjoittamisen hyvin vaikeaksi esimerkiksi mahdollisten oppimisvaikeuksien vuoksi.

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan haastattelu sopii käytettäväksi paremmin silloin, kun tutkittavina on pelkästään alhaista koulutustasoa edustava ryhmä, jonka edustajilla saattaa olla vaikeuksia kyselylomakkeen täyttämässä. Kyselylomakkeiden suurimpana heikkoutena he pitävät sitä, että tutkijan mielestään hyvinkin kattaviksi laatimat valmiit vastausvaihtoehdot harvoin tavoittavat vastaajan ajatusmaailman tai hänen maailmankuvansa olennaisimmat puolet. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 36–37.) Monella asiakkaistamme on ainoastaan peruskoulutodistus, mutta kaikilla ei sitäkään. Koska en tiennyt haastateltavista etukäteen käytännössä mitään, minun oli hyvä varautua siihen, että heillä saattaisi olla vaikeuksia tuottaa tekstiä.

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan kyselylomake on yksi kvantitatiivisista menetelmistä. Tämä sopii tutkimusmenetelmäksi esimerkiksi silloin kun halutaan tutkia maan eri osien eroja, sekä epidemiologiseen tutkimukseen, eli tutkimukseen tiettyjen seikkojen esiintymistiheydestä. Kvalitatiivinen tutkimus sopii käytettäväksi silloin, kun halutaan selvittää käyttäytymisen merkitystä ja sen kontekstia. Kvalitatiivinen tutkimus taas tuo esiin tutkittavien havainnot tilanteista ja antaa mahdollisuuden havainnoida heidän menneisyyteensä ja kehitykseensä vaikuttavia tekijöitä. Yhtenä esimerkkinä voidaan pitää syrjäytyneiden ryhmien tutkimista. Kvalitatiivinen ote tuo kuuluviin heidän oman näkemyksensä, kun taas kvantitatiivisessa otteessa on mahdollista tuoda esiin heihin kohdistuvan vää-

ryyden laajuus ja heidän syrjäytymisensä aste. Jos siis halutaan kohdata selkeästi yksilö ja tehdä tutkimusta vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, on kvalitatiivinen menetelmä sopivampi. (Emt., 27.)

Tämä tuki päätöstäni menetelmävalinnastani tutkimusaiheeni ja tutkittavien kannalta. Uskoin kokemuksi ja lukemani perusteella nuorille olevan helpompaa ilmaista kertoen, kuin kirjoittaen, omista mielipiteistään. Kun suunnittelin opinnäytetyötäni ja minulle ehdotettiin kyselylomaketutkimusta haastatteluiden tueksi, minulla ei ollut esittää valintani perusteluksi muuta kuin kokemuksi asiakasryhmämme kanssa toimimisesta. Jos olisin päättänyt käyttämään kyselylomaketta, en olisi saanut todennäköisesti vastauksia siihen tai osa olisi ahdistunut sen täyttämisestä ja halunnut hoitaa sen vain pikaisesti alta pois ja vastaukset olisivat jääneet vaillinaisiksi.

Alasen ja Kotkavuoren mukaan suurin osa Vamoksen nuorista kokee olleensa koulukiusattu ja kärsineensä oppimiseen liittyvistä vaikeuksista. Vamos on Helsingin diakonissalaitoksen järjestämää toimintaa nuorille, joka sisältää muun muassa etsivän nuorisotyön ohjausta. Monella peruskoulun keskeyttäneellä ja Vamokseen parikymppisenä ohjautuneena tai hakeutuneella nuorella on tunnustettu jopa vaikeimman asteen lukihäiriöitä, joihin ei peruskoulussa kiinnitetty huomiota. (Alanen & Kotkavuori 2014, 22.) Oppimisvaikeuksien kanssa kamppaileva on altis epäonnistumisen kokemuksille, mikä syö hänen uskoaan oma-toimisesta pärjäämisestä (Viholainen, Aro, Koponen, Peura & Aro 2013, 92). Haastatteluiden aikana huomasin, että pelkästään yksittäisiä sanoja lukiessaan yksi nuori koki ahdistusta vaihtoehtojen määrästä ja tämä huomiokin tuki mielestäni menetelmävalintani oikeellisuutta.

On huomionarvoista, että Valtakunnallinen työpajayhdistys, TPY, kerää etsivän nuorisotyön ohjauksen läpikäyneiden nuorten kokemuksia kyselylomake Sovarin kautta, joka on heidän kehittämänsä sosiaalisen vahvistumisen mittari työpajoihin ja etsivään nuorisotyöhön. Nuoret täyttävät kyselyn joko ohjauksen aikana

tai sen päätyttyä ja sen tarkoituksena on mitata sosiaalisen vahvistamisen eri osa-alueita: itsetuntemusta, sosiaalisia taitoja, arjen hallintaa, opiskelu- ja työelämävalmiuksia, elämänhallintaa ja tavoitteellisuutta. TPY kokoaa nuorten vastaukset yhteen, jotta nuorten ei tarvitse huolehtia heidän vastaustensa päätymisestä suoraan esimerkiksi omalle etsivälle. Sovari otettiin käyttöön vuonna 2016 ja etsivästä nuorisotyöstä sillä on mukana jo 130 kuntaa tai yksikköä. Nuori voidaan ohjata käyttämään jotain etsivän nuorisotyön tilaa, tai sitten hän voi täyttää sen kotonaan. Kyselyn käyttämisestä ollaan saatu hyviä tuloksia. (TPY 2017.) Halusin pitäytyä henkilökohtaisissa haastatteluissa edellä mainituista syistä.

Alun perin ajatuksenani oli haastatella ohjausprosessimme läpikäyneitä nuoria, sillä ajattelin saavani kokonaisvaltaisemman kuvan heidän kokemuksistaan suhteessa etsivään nuorisotyöhön. Päätin haastatella niitä nuoria, jotka ovat tällä hetkellä ohjauksessamme, sillä heillä on todennäköisesti enemmän sanottavaa aiheesta, koska asia on juuri nyt osa heidän elämäänsä. Entisellä etsivän nuorisotyön asiakkaalla saattaa olla jo unohtunut jotain hyvin olennaista ohjauskokemuksesta.

Olin tutkijana kokematon, eikä minulla ollut aikaisempaa kokemusta haastatteluaineiston keräämisestä tai sen analysoinnista. Haastattelu oli mielestäni tutkimukseeni sopiva menetelmä, mutta siihen sisältyi myös riskejä, mitkä liittyivät pitkälti kokemattomuuteeni. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan haastatteluissa ei voida taata samaa anonyymiutta kuin lomakkeilla. Haastattelu on myös tutkijalle huomattavasti vaativampi ja edellyttää haastattelijakoulutusta. Jotta aineiston keruuta voidaan säädellä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen, haastattelijalta vaaditaan taitoa ja kokemusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35–36.)

Minulta uupui haastattelijakoulutus, mutta vahvuutenani haastatteluiden toteutamisessa oli kokemus yksilötyöskentelystä, minkä kautta olen oppinut lukemaan vuorovaikutustilanteita ja sanatonta viestintää. Osaan antaa nuorelle tilaa,

mutta myös tarvittaessa rajata keskustelua, jos nuori puhuu aiheen vierestä. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan haastattelussa oltaessa suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, luodaan mahdollisuus suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa ja saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. Ei-kielelliset vihjeet auttavat vastausten ymmärtämisessä ja jopa joskus ymmärtämään merkityksiä. (Emt., 34.)

2.2 Kokemuksen tutkimisesta

Olen ollut aina kiinnostunut siitä, miten yksilöt kokevat samankaltaisen asian. Kaikilla on erilainen kokemuspohja ja siten ymmärrämme ja koemme asioita eri tavoin, vaikka kulttuurinen konteksti olisikin samanlainen. Fenomenologiassa ajatellaan, että yksilöt kasvavat osaksi maailmaa, jossa elävät ja he ovat myös mukana muodostamassa ympäröivää maailmaansa (Laine 2015, 30).

Kun tajunnallinen toiminta valitsee kohteensa, ihminen kokee elämyksiä. Elämyksissä kohde ilmenee ihmiselle jonakin. Todellisuus ei ole enää merkityksetön, vaan tarkoittaa jotakin. (Perttula 2009, 116.)

Haastateltavat nuoret olivat eri etsivien ohjauksessa, mutta huomasin paljon yhteneväisiä kokemuksia, mutta toisaalta myös persoonakohtaiset erot nousivat esiin. Haastatteluiden toteuttaminen antoi minulle mahdollisuuden tuoda näkyväksi nuorten omia ajatuksia etsivän nuorisotyön merkityksestä. Latomaan mukaan ihmisen mielen henkilökohtainen merkitysmaailma on asia, jota toinen ihminen ei pysty tarkastelemaan pelkkien aistihavaintojen pohjalta, vaan toisen täytyy kertoa kokemuksistaan. (Latoma 2009, 17.)

Perttula jakaa kokemuksen neljään eri laatuun, joita ovat 'tunne', 'intuitio', 'tieto' ja 'usko'. Hänen mukaansa näin määrittelemällä voidaan helpottaa myös kokemuksen ymmärtämisen ja tutkimisen tapoja. 'Tunne' on nykyhetkessä tapahtuvaa ja se muodostuu kokemuksesta sen mukaan, mikä on henkilön suhde ai-

heeseen. Tämä voi auttaa ihmistä sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin. 'Intuitio' eroaa 'tunteesta' itsetietoisuuden kautta. Tämä muodostuu usein jo koetun tilanteen alkuvaiheessa ja kokemus voi tuoda varmuuden siitä, miten asiat tulevat etenemään. Jos ihminen esimerkiksi kohtaa uuden ihmisen, voi 'intuitio' tuoda heidät lähelle toisiaan, jos kokemus on molemminpuolinen. 'Tieto' on ihmisen oman pohdinnan tulosta, mikä auttaa ymmärtämään kokemuksia ja elämäntilannetta. 'Usko' taas muodostuu pitkälti tunteista, eikä niinkään paljon tiedosta. 'Usko' on kokemuksena pysyvä ihmiselle, joka elää sen mukaisesti. (Perttula 2009, 123–132.)

Perttula käyttää kokemusten tutkimisesta ilmaisuja: elävä kokemus. Tämä voi olla laadultaan tunnetta, intuitiota, uskoa ja tietoa, tai näiden yhdistelmä, joka on muodostunut haastateltavien elämässä. Tutkijan täytyy olla kärsivällinen, jotta hän ei yritä syöksyä liian nopeasti toisten ajatuksiin, vaan täytyy pyrkiä ymmärtämään haastateltavien elämäntilanteita. (Perttula 2009, 139.) Minulla oli etsivänä työskennellessäni muodostunut jo valmis kuva siitä, millaisissa elämäntilanteissa haastateltavat saattaisivat olla, mutta minun oli tärkeää myös etäännyttää ennakkokäsitykseni, jotta ne eivät vaikuttaisi haastatteluiden tuloksiin.

Tietoisuuteni mahdollisista elämäntilanteista auttoi ymmärtämään nuorten tekemisiä ratkaisuja ja elämänpolkuja, jotka eivät ole välttämättä olleet helppoja. Tämä on voinut omalta osaltaan vaikuttaa heidän näkemykseensä omasta itsestään. Ulvisen mukaan ihmisen kokemus omista suoriutumismahdollisuuksistaan muotoutuu sosiaalisen toiminnan kautta, mikä merkitsee myös oman mukavuusalueen ulkopuolelle astumista ja hyvinvoiva ihminen uskoo selviytyvänsä näistä tilanteista. Jos ihmisellä on taustalla turvattomuuden ja epäonnistumisen kokemuksia, ei hänelle ole kehittynyt kykyä arvioida, selviytyykö hän haastavista tilanteista. (Ulvinen 2014, 105.)

Haastateltavat olivat hyvin saman tyyppisissä tilanteissa eläviä nuoria, jotka tavoittelivat itselleen tasapainoista arkea ja onnellisuutta. Pohdin opinnäytetyö-

prosessini aikana sitä, millä tavoin voisin tuoda parhaiten esiin näiden nuorten kokemuksia etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistumisesta ja osaisinko tulkita heidän sanojaan siten, kuin he olivat niiden merkityksen itse tarkoittaneet. Kurhilan ja Lindholmin mukaan keskustelun kankeus on merkki siitä, että ymmärryksessä on vaikeuksia. Tällöin keskusteluun osallistujat voivat käyttää korjauskeinoja, kuten puheen toistoa, tai tuoda esiin suoraan sen, ettei ymmärtänyt toista osapuolta. (Kurhila & Lindholm 2016, 260–262.)

Jouduin aika ajoin käyttämään haastatteluissa korjauskeinoja, mikä korostui erityisesti nuoren kohdalla, kenen äidinkieli ei ollut suomi. Haastattelutilanteissa minusta tuntui ajoittain siltä, etteivät haastateltavien kertomat asiat liittyneet tutkimuskysymykseeni, mutta litteroidessani huomasin sen hetkisen havainnointini osoittautuneen vääräksi. Nuorten kertomat asiat saattoivat esiintyä hieman poukkoilevina, mutta niissä oli paljon sisältöä. Huomasin, että on tärkeää dokumentoida ohjaukseen osallistuneiden ajatuksia omasta kehityksestään. Monella ohjattavallamme on vaikeuksia ilmaista itseään selkeästi, joten heidän kertomistaan asioista voi olla vaikea saada selkoa ilman kirjaamista. Kirjaaminen tuo taas näkyväksi sen, että heillä on paljon kehitysehdotuksia ja teräviä huomioita, joita hyödyntämällä voitaisiin tehdä entistä parempaa nuoria tukevaa työtä.

Latomaan mukaan kokemuksen tutkimuksessa on vaarana liika yleistettävyys, jolloin haastateltava voidaan yleistää yksilökohtaisesti, osaksi tutkimusjoukkoa, tai tutkimusjoukon ulkopuolelle. Jotta voidaan välttää yksilökohtainen yleistettävyys, tulee tarkastella kriittisesti, onko mahdollista väittää yksittäisestä henkilöstä jotain tutkimukseen kerätyn aineiston pohjalta. Tutkimusjoukkoon yleistämisen kohdalla taas tulisi pohtia, onko aineisto tarpeeksi kattava siihen, että voidaan väittää jonkin seikan koskevan kaikkia tutkittavia. Tutkimusjoukon ulkopuolelle yleistäminen voi tapahtua, jos tutkittavat edustavat jotain tiettyä ryhmää, johon heidät myös halutaan lokeroita. (Latomaa 2009, 77–78.)

Monesti etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistuvat nuoret ovat työelämän ja koulun ulkopuolella, joten heistä puhutaan helposti syrjäytyneinä. Tutkimuksen aikana halusin välttää asiakasryhmämme leimaamista tekemällä suoraviivaisia yleistyksiä haastatteluiden perusteella. Kyseessä olivat yksilöiden kokemukset ja halusin myös tarkastella niitä jokaisen ihmisen itsensä kautta. Olen koonnut haastateltavien kokemuksia yhteen ja laskenut niistä usein esiin nousevia teemoja ja taustoja, mutta olen myös nostanut esiin yksittäisiä mielenkiintoisia huomioita liittyen etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistumisesta.

2.3 Nuorten kokemuksista etsivään nuorisotyöhön

Etsivän nuorisotyön kirjallisuudessa on kuvattu jonkin verran nuorten kokemuksia ohjaukseen osallistumisen vaikutuksista, mutta pääsääntöisesti kuvaukset ovat työntekijälähtöisiä. Nuorten omakohtaisia kokemuksiakin löytyy ja Valtakunnallisen työpajayhdistyksen sosiaalisen vahvistumisen mittarin Sovarin avulla (TPY 2017) on myös pystytty huomioimaan kvalitatiivisesti heidän kokemuksensa työn merkityksestä heidän elämäänsä.

Vuonna 2010 julkaistiin Oman kokoinen elämä – tarinoita etsivästä nuorisotyöstä, johon koottiin etsivien kuvauksia omasta työstään. Kokoelma on mielenkiintoinen ja arvokas etsivän nuorisotyön arjen kuvaaja, josta nousevat tärkeiksi teemoiksi rohkeus, kannustus, arvokkuus, välittäminen, yhteistyö, kunnioitus, sitoutuminen, kuunteleminen, luottamus, arvostus, rohkaisu, myötäeläminen, itseluottamus, tukeminen, hyväksyntä, läsnäolo ja osallistuminen. Ohjauksessa olleiden nuorten tapauksissa näkyvät muun muassa ahdistuneisuus, mielenterveysongelmat, perheväkivalta, arjenhallinnan vaikeudet ja koulunkäyntiongelmat. Moni tapauksissa olleista nuorista sai apua etsiviltä ja yhteistyökumppaneilta heidän ongelmiinsa. Koosteessa mainittu ”Saaran tapaus” ja etsivän mielteet siitä kuvasivat hyvin etsivän arkea. Etsivä oli joutunut soittamaan usealle toimijalle selvittääkseen olisiko nuorella mahdollisuus päästä palkattomaan työ-

harjoitteluun ja pohti jälkikäteen sitä, miten monen nuoren voimavarat eivät riittäisi asian selvittämiseen, joka vaatii puhelinsoittoja useille henkilöille ja asia saattaisi jäädä nuoren yksin toimiessa siihen. (Oman kokoinen elämä. Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä 2010, 4–37.)

Etsivässä työssä -kirjassa on myös joitain nuorten tapauskuvauksia ja tässäkin julkaisussa niitä tarkastellaan etsivän näkökulmasta. Kuvatuilla nuorilla on monenlaisia haasteita elämässään, kuten päihderiippuvuutta, koulunkäyntivaikeuksia, itsemurhauhkaa, yksinäisyyttä ja traumaattisia kokemuksia. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 50–51, 64–66, 71–73, 91–92.) Tapausten kuvaukset auttavat muitakin etsiviä pohtimaan omaa ammatillista toimintaansa, sillä ne kuvaavat etsivän työn ajoittain hyvin haastavia tilanteita.

Vamoksen etsivän nuorisotyön käsikirjaan oli haastateltu muun muassa heidän ohjauksessaan olleiden nuorten kokemuksia ja ajatuksia etsivästä nuorisotyöstä, eli tässä oli otettu enemmän myös nuorten ääntä mukaan. Nuorten mukaan on tärkeää, että heille syntyy luottamus etsivään ja kokemus aidosta välittämisestä. Etsivä on luottohenkilö, eivätkä vaikeatkaan tilanteet jännitä, jos tämä on mukana. Nuorille oli myös tärkeää, että etsivä on kiinnostunut heidän elämästään kokonaisuutena, eikä vain selvitettävien ongelmien kautta. Tämä oli toiminut myös mahdollistajana yhden nuoren mukaan aktiiviseen työskentelyyn, koska hänestä välitettiin aidosti. Etsivät puhuivat nuorille sanoilla, jotka he ymmärsivät, eikä heitä kohdattu auttajan roolista käsin. (Alanen & Kotkavuori 2014, 30–33.)

Vuoden 2016 Sovari-kyselyn tulosten mukaan 94% ohjaukseen osallistuneista nuorista oli kokenut etsivän nuorisotyön vaikuttavan vähintään jonkin verran sosiaalisesti vahvistavana. Vastanneista 61% on kokenut elämäntilanteensa parantuneen merkittävästi etsivän nuorisotyön ohjauksen myötä. Lähes jokainen kyselyyn vastaaja on kokenut etsivän nuorisotyönohjaajan vaikuttavan myönteisen muutoksen syntymiseen. (TPY 2017.)

2.4 Syrjäytymispuheen sijasta sosiaalista vahvistamista

Mehtosen mukaan syrjäytymisvaarassa olevien riskiryhmien sosiaalisella vahvistamisella pyritään parantamaan nuoren tilannetta askel kerrallaan ja tämä tapahtuu nuoren ehdoilla, tämän luvalla. Tällä pyritään saamaan nuori osaksi jotain toimintaa, sekä vahvistamaan aktiivista kansalaisuutta. Hänen mukaansa syrjäytymisen termiä on yritetty vähentää arkipuheessa, mikä on hyvä asia, mutta riskiryhmän kanssa työskentelevien tulisi olla tietoisia syrjäytymisen käsitteestä. (Mehtonen 2011, 18.) Omnian etsivässä nuorisotyössä tarjoamme ohjauspalveluamme niille nuorille, jotka eivät ole minkään palveluiden piirissä, kuten koulussa tai työelämässä, eli teemme korjaavaa erityisnuorisotyötä tämän riskiryhmän parissa.

Aaltosen, Bergin ja Ikäheimon tutkimuksessa käytettiin luokitteluita, sen sijaan, että nuorista oltaisiin puhuttu ainoastaan syrjäytyneinä. Nuoret jaoteltiin kolmeen luokkaan: kroonisesti syrjäytyneet, syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat. He käyttivät myös piipahtelijat- ja kiinnittyneet -luokkia. ”Piipahtelijoina” kuvataan pääsääntöisesti nuoria, jotka ovat lyhyissä työsuhteissa ja palaavat työsuhteen päätyttyä syrjäytymisvaaraan. ”Kiinnittyneet” nuoret ovat taas syystä tai toisesta valinneet työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olemisen, mikä saattaa aiheuttaa sen, ettei esimerkiksi työelämäänsä paluu käykään kovin helposti. (Aaltonen & Berg & Ikäheimo 2015, 18–21.) Nämä luokittelut kuvaavat mielestäni hyvin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia ja tunnistan niistä monia nuoria, joiden kanssa olen saanut työskennellä. Luokittelut auttavat ymmärtämään nuorten elämäntilanteita ja syrjäytymisen vaiheita myös niille, jotka eivät ole tekemisissä heidän kanssaan.

Kohtaamiemme nuorten ongelmat ovat usein alkaneet jo vuosia sitten, ennen kuin he tulevat ohjaukseemme ja usean kohdalla voidaan puhua jo syrjäytymi-

sestä tai jopa kroonisesta syrjäytymisestä. Syrjäytymisen käsite on haastava, sillä se leimaa nuoren ja heiltä harvoin kysytään omaa mielipidettä omasta tilanteestaan. Juhilan mukaan puhe syrjäytyneiden liittämistä osaksi muuta yhteiskuntaa aiheuttaa toiseutta, sillä se määrittää osan ihmisistä normaaliuden ulkopuolella oleviksi, jotka täytyy liittää takaisin oikeanlaisia toimenpiteitä käyttäen. Käsitteen ongelmana on myös tasapäistäminen, niin syrjäytyneiden kuin ei-syrjäytyneiden kohdalla, koska lopulta on mahdotonta määritellä sitä, millainen on niin sanottu normaalikansalainen. Jos kohdattava ihminen määritellään syrjäytymisuhan alla olevaksi ja työntekijä estäjäksi, tai katkaisijaksi, työntekijä katsoo tätä ihmistä tämän niin sanotun normaalikansalaisen arvoista käsin. (Juhila 2006, 64–65.)

Julkisuudessa syrjäytyminen saatetaan myös esittää hyvinkin yksinkertaisessa muodossa ja siihen saatetaan esittää hyvää tarkoittavia, mutta naiiveja ratkaisuja (Reivinen 2013, 9). Ratkaisut eivät kuitenkaan ole helppoja ja yksinkertaisia. Etsivän urani alussa kompastuin useamman kerran nopeaan eteenpäin ohjaamiseen. Sain nuorelle työkokeilu- tai koulupaikan, josta tämä vaikutti olevan kiinnostunut, mutta kun itse toiminnan olisi ollut tarkoitus käynnistyä, nuori keskeytti ennen kuin se oli ehtinyt kunnolla alkaa. Kaikkia näitä nuoria en enää tavoittanut. Etsivässä nuorisotyössä on mahdollista, että työntekijä tarttuu liian nopeasti käytännön toimiin, eikä nuori tule kunnolla kohdatuksi ja kuulluksi (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 81).

Virheeni olivat nämä nopeat ratkaisut ja uskoin suoraviivaisten ratkaisujen parantavan heidän tilannettaan. Esimerkiksi, jos nuori halusi koulutuksen, etsin hänelle koulutuspaikan. Tämä toimintamalli voi olla oikea joidenkin nuorten kohdalla, mutta on tärkeää katsoa asiaa kokonaisuutena ja olla tietoinen Juhilan mainitsemasta asetelmasta (Juhila 2006, 64–65), eli ihmistä ei pidä katsoa niin sanottujen valtavirran arvojen kautta, vaan ottaa huomioon yksilön tilanne, tausta ja hänen omat tavoitteensa. Voi hyvin nuori -hankkeen loppuraportissa todeta, että nuoren käsitys omasta tilanteestaan muotoutuu hänen omien arvo-

jensa ja tavoitteidensa pohjalta, jotka voivat olla erilaisia kuin yhteiskunnan nuorille asettamat (Kallunki, Lehtonen, Borodkina, Pekkola, Kauronen, Samoylova & Romanenko 2013, 20). Jos etsivä jättää tämän huomioimatta, on todennäköistä, että keskusteluyhteyttä ei synny, tai se katkeaa. Tällöin ei ole mahdollista saavuttaa hyvää kohtaamista, luottamusta ja tuloksia.

Opin virheistäni, että moni nuori tarvitsee enemmän aikaa asioiden sulatteluun ja taustalla on useita asioita, joita tulee selvittää yhdessä nuoren kanssa. Siirtymävaiheet ovat nuorille monesti haastavia ja he kaipaavat siinä tukea ennen toimintaan kiinnittymistä. Alasen ja Kotkavuoren mukaan palveluihin ohjaamisen tulee olla oikea-aikaista ja ilman nuoreen tutustumista siinä ei ole mieltä. Erityisesti niiden nuorten kohdalla, jotka eivät ole toimintakyvyltään sellaisessa kunnossa, että he olisivat valmiita aloittamaan koulun tai työn. (Alanen ym. 2014, 52.) Vailla työtä tai koulupaikkaa oleva nuori saattaa olla jossain tapauksissa vakavassa syrjäytymisvaarassa, mutta pikaratkaisut ovat harvoin toimivia. On siis turha ohjata nuorta eteenpäin henkisiä voimavaroja vaativaan itsenäiseen toimintaan, jos ulos lähteminen ja ihmisten kohtaaminen tuntuvat haasteilta.

Kuuren mukaan sosiaalisesta vahvistamisesta on nuorisosalalla puhuttu vuoden 2006 nuorisolain uudistamisen myötä, eikä sillä ole samanlaista leimaavaa kaikua kuin puhuttaessa syrjäytymisen ehkäisystä. Sosiaalisella vahvistamisella pyritään parantamaan nuoren tilannetta asteittain kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisesti työskennellen. Tavoitteena on nuoren elämänhallinnan lisääntyminen ja syrjäytymisen ehkäisy nuoren kiinnittyessä aktiivisesti johonkin toimintaan ja aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen. Etsivien tehtävänä on nostaa nuorten itseluottamusta heidän omatoimisuuttaan vahvistaen ja lisäten luottamusta muihin ihmisiin. Etsivä nuorisotyö perustuu moniammatilliseen verkostoyhteistyöhön, nuorten tarpeiden kuulemiseen ja luottamukselliselle vuorovaikutussuhteelle. (Kuure 2015, 8.)

Nämä kolme edellä mainittua seikkaa ovat etsivän työn tärkeät reunaehdot, eli etsivän ei ole tarkoitus tai järkevää yrittää tehdä kaikkea itse ja nuoren puolesta. Uudistuneessa nuorisolaissa korostetaan vuoden 2006 lakiin verrattuna etsivän nuorisotyön ohjauksessa olevan nuoren osallisuuden ja elämänhallinnan edistämistä (Uusi nuorisolakikirja 2017, 53). Parhaimmillaan etsivän nuorisotyön ohjaustyöskentelyssä, jossa kaikki ovat aktiivisia osapuolia, saavutetaan luottamus nuoren ja moniammatillisten toimijoiden kesken, mikä varmistaa myös sosiaalisen vahvistamisen. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikki menisi aina saumatomasti eteenpäin, mutta nuoren luottamus itseensä kasvaa, kun häneenkin luotetaan.

Etsivässä nuorisotyössä mennään eteenpäin nuoren ehdoilla ja hänen tahdisaan. Tämä yhteisymmärrys vallitsee yleisesti etsivien keskuudessa, eli teemme nuorilähtöistä yksilöohjausta. (Alanen ym. 2014, 17.) Etsivät ovat mielestäni erityisasemassa suhteessa moneen toimijaan. Esimerkiksi sosiaalityössä valtarakenteet säätelevät asiakkaan roolin palvelun käyttäjänä, joka voi toimia osallisuuden mahdollistajana tai rajoittajana. Asiakkaan täytyy valita valmiiksi tarjotuista vaihtoehtoista kykyihinsä, tarpeisiinsa ja päämäärinsä sopivimmat vaihtoehdot. (Niemi 2013, 31.) Etsivässä nuorisotyössä meillä on mahdollisuus toimia nuoren näkökulmasta, eivätkä meidän tapaamisiimme liity karenssit tai sanktiot. Ilman yhteistyökumppaneitamme, niin julkisella kuin kolmannella sektorilla, emme kuitenkaan pystyisi tekemään tätä työtä ja meillä on mielestäni velvollisuus antaa hyvä kuva nuorelle muista toimijoista, jotta hän alkaisi luottaa viranomaisiin ja ihmisiin ylipäänsä. Monella etsivän nuorisotyön asiakkaana olevalla nuorella ei ole kokemusta toimivista ja terveistä vuorovaikutussuhteista. Tämä saattaa vaikuttaa nuoren elämään niin, että hänellä on vaikeuksia toimia sekä lähiverkostossaan että palvelujärjestelmän työntekijöiden kanssa. (Alanen ym. 2014, 34.)

Kirjeessä nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille kerrotaan, että Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa linjaamasta nuorten yhteiskuntatakuus-

ta ja koulutustakuusta on käytetty vuoden 2013 alussa yhtä nimikettä: nuorisotakuu. Nuorisotakuusta ei ole säädetty erillistä lakia, mutta sitä varten on tehty olemassa olevaan lainsäädäntöön muutoksia ja uudistuksia. Tavoitteena on auttaa nuoria pääsemään koulutukseen tai työelämään, mikä vaatii yhteistyötä ja panostusta niin valtion ja kuntien viranomaisten kuin elinkeinoelämän ja järjestöjen puolelta. Nuorisotakuu koskee alle 25-vuotiaita nuoria, jotka ovat vailla työtä tai ammatillista koulutusta, sekä 25–29-vuotiaita vastavalmistuneita. Etsivän nuorisotyön osalta nuorisotakuulla on tavoite, että työmuoto kattaisi koko maan, jotta kaikille nuorille olisi tarjolla tätä ohjausta. Työn tehtävänä on auttaa ja tukea nuorta pääsemään tarvitsemiensa palveluiden piiriin ja siten edistämään tämän sosiaalista vahvistumista ja pääsyä koulutukseen ja työhön. (Nuorisotakuu 2013.)

Nuorisotakuu on etsivän nuorisotyön arkea ja olemme tehneet parhaamme, jotta voimme toteuttaa sen periaatteita, kuten kehittäneet yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi rahoittajakuntiemme työntekijät, TE-toimisto, koulutuksen järjestäjät ja järjestöalan toimijat ovat meille oleellisia yhteistyökumppaneita, jotta saamme nuoren oikeiden palveluiden piiriin. Vältämme nuorten niin sanottua ”luukuttamista”, eli emme lähetä heitä kiertämään eri toimijoiden luona, vaan pyrimme kokoamaan hänelle verkoston, jonka avulla hänen asioitaan saadaan vietyä eteenpäin. Nuorisotakuun tavoite on nuoren opiskeluun pääsy tai työllistyminen. Oman kokemukseni mukaan joihinkin palveluihin, kuten koulutukseen pääsyä, on helpotettu esimerkiksi joustavien koulutuspolkujen kautta ammatillisessa koulutuksessa.

Osalle nuorista tämä on loistava mahdollisuus, mutta jotkut joutuvat kokemaan pettymyksen, kun opiskelu tuntuukin raskaalta ja tämän vuoksi tapahtuu oppilaitoksesta eroaminen. Kaiken kaikkiaan nuoren elämän järjestykseen saaminen on monimutkainen palapeli, jossa hyvinvointi rakentuu monesta tekijästä, kuten mielenterveydestä, asumisesta ja sosiaalisista suhteista – koulu ja työ astuvat mukaan kuvioihin, kun sille on oikea aika.

Tärkeää on, että nuori kokee olevansa omassa elämässään aktiivinen toimija, jolla on mahdollisuus vaikuttaa. Juvosen mukaan ihmisiä tosin pyritään joskus ohjaamaan toimenpiteisiin, joiden avulla ei ole välttämättä mahdollisuutta saavuttaa niin sanottua normaalia elämäntapaa. Tämä voi merkitä kiinnittymistä alhaiseen toimeentuloon tai työtehtäviin, joissa työskentely voi olla turvatonta ja arvostus vähäistä. (Juvonen 2016, 32–33.)

2.5 Asiakassuhteena kumppanuus

Yksi etsivän nuorisotyön toimintaperiaatteista on se, että ohjaus ei perustu ”aut-tajan” ja ”autettavan” rooleille, vaan työtä tehdään yhteistyössä perustuen nuoren kokemaan tuentarpeeseen. Alasen ja Kotkavuoren mukaan nyky-yhteiskunnassa mennään helposti oman ammattiroolin taakse, mutta nuoret tarvitsevat enemmän aidosti välittävää aikuista. On tärkeää, että etsivä kykenee ammatilliseen empatiaan, jolloin hän ymmärtää nuoren tilanteen sekä tämän ratkaisut. (Alanen & Kotkavuori 2014, 28.) Etsivän ei tarvitse aina hyväksyä nuoren ratkaisuja, mutta hänen täytyy olla tietoinen syistä ja seurauksista, miksi nuori on päättänyt toimia tietyllä tavalla. Olemme mielestäni erityisasemassa suhteessa moneen toimijaan. Esimerkiksi sosiaalityössä valtarakenteet säätelevät asiakkaan roolin palvelun käyttäjinä, joka voi toimia osallisuuden mahdollistajana tai rajoittajana. Asiakkaan täytyy valita valmiiksi tarjotuista vaihtoehdoista kykyihinsä, tarpeisiinsa ja päämäärinsä sopivimmat vaihtoehdot. (Niemi 2013, 31.) Nuoriso- ja sosiaalityössä on myös paljon yhtäläisyyksiä, sillä molempien lakisääteisenä päämääränä on nuorten hyvinvoinnin ja elämänolojen parantaminen, vaikka painotukset ovatkin toisistaan eroavaisia (Pohjola 2009, 30).

Koska etsivillä ei ole mahdollisuutta päättää esimerkiksi nuoren taloudellisesta tilanteesta tai asunnon saamisesta, ohjaussuhde muodostuu tasavertaiseksi ja parhaimmillaan dialogiseksi kumppanuudeksi. Tämä ei kuitenkaan tapahdu no-

peasti, vaan vaatii aitoa kohtaamista ja sosiaalista vahvistamista, mikä edistää luottamuksen rakentamista ja nuoren uskoa omiin kykyihinsä. Kun asiakassuhteessa muodostuu molemminpuolinen kunnioitus, ihminen kokee tulevansa kuulluksi ja hänestä voi tulla osallisuutta kokeva aktiivinen toimija (Jokinen 2016, 143).

Vänskän ym. mukaan ohjauksessa tulee keskittyä asiakkaan voimavarojen vahvistamiseen, jossa korostuvat ohjattavan oman tahdon kunnioittaminen, arkiset muutokset, sekä riittävän pienet, mutta näkyvät muutosaskeleet. Tavoitteena on asiakkaan elämänhallinnan paraneminen ja tunne itsemääräämiskeudesta. (Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä 2014, 77.)

2.6 Kohtaamisen merkitys

Jotta voidaan saavuttaa tämä toista kunnioittava asiakassuhde, tulee ensin saavuttaa nuoren luottamus. Etsivässä työssä –kirjan mukaan etsivällä tulee olla tietämys alueellisista palveluista, jotta ohjaus toteutuu, mutta etsivän ensisijainen ammattitaito on nuoren kohtaaminen. Kohtaamisen edellytyksenä on kuunnella toista, ymmärtää nuorten kieltä ja tapaa perustella asioita. Ammattitaito on tärkeää, mutta erityisesti nuoren ensikontaktissa työntekijällä täytyy olla rohkeutta kohdata hänet ihmisenä. Etsivän tulee olla sitoutunut työhönsä, jotta hän voi olla vuorovaikutuksessaan aito ja vilpitön. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 38–40.) Positiivisen ja aidosti välittävän ilmapiirin luominen auttaa sekä nuorta että etsivää yhteisessä työskentelyssä, sillä nuori on valmiimpi kertomaan myös itselleen epäedullisia asioita, eli olemaan rehellinen. Tämä edellyttää sitä, että nuori kokee olonsa tilanteessa turvalliseksi.

Luottamuksen saavuttaminen kertoo Raatikaisen mukaan onnistuneesta ohjauksesta ja ilman tätä saavutusta ei voida myöskään onnistua asetetuissa tavoitteissa. Kun ihminen pystyy luottamaan, hänellä on kyky uskoa asioiden

muuttuvan parempaan suuntaan ja jos hän voi luottaa muihin, hän uskaltaa toivoa tulevaisuudelta hyviä asioita. Luottamus eroaa luottavaisuudesta, jossa tiedämme mitä voimme odottaa eri vuorovaikutustilanteissa. Luottamus nousee esiin, kun ihminen menee kohti tuntematonta, eikä voi tietää, mitä odottaa toiselta. (Raatikainen 2015, 18–20.)

Olen monta kertaa miettinyt miten rohkeita ohjaukseemme tulevat nuoret ovat hakiessaan meiltä tukea elämänsä hankaliin asioihin. Ei ole helppoa kertoa toiselle totuudenmukaista kuvaa omasta elämäntilanteestaan, jos se aiheuttaa itselle ahdistusta ja jopa häpeää. Meidän täytyy kunnioittaa nuorten rohkeutta ja ansaita heidän luottamuksensa hyvällä vuorovaikutuksella ja kohtaamalla heidät ihminen ihmisenä – ammatillista otetta unohtamatta. Ohjaus täytyy toteuttaa sen mukaan, mitä kukakin henkilö tarvitsee, eli hänet tulee kohdata yksilönä (Pekkari 2009, 166–168). Monella kohtaamallamme nuorella on sosiaalisten tilanteiden pelkoa, joten on tärkeää huomioida se, miten kohtaamme heidät erityisesti ensimmäisillä kerroilla. Sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivä ihminen uskoo tulevansa torjutuksi ja kokevansa halveksuntaa kohtaamiltaan henkilöiltä (Mattila 2014, 218).

Ensikohtaaminen on siis ensiarvoisen tärkeää asiakassuhteen jatkuvuuden kannalta. Raatikaisen mukaan asiakas voi kokea turvattomuutta vuorovaikutustilanteessa, jos luottamuksellista suhdetta ei ole saavutettu ja erityisesti silloin, jos työntekijä antaa vain neuvoja ottamatta huomioon ohjattavan omia tarpeita. On tärkeää saavuttaa hyvä dialogi, jossa voi parhaimmillaan oppia jotain. Tämän saavuttamiseksi ohjaajan tulee kiinnittää huomiota esimerkiksi läsnäoloon ja tilan antamiseen, kieleen, kielenkäyttöön, eleisiin sekä kehonkieleen. Työntekijän kannattaa myös toistaa kuulemiaan avainsanoja, esimerkiksi asiakkaan mainitessa väsymyksestä, ja käyttää avoimia kysymyksiä suljettujen sijaan. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorelta ei kysytä esimerkiksi: ”Asutko vanhempiesi luona?”, vaan: ”Millainen on tämän hetkinen asumistilanteesi?” (Raatikainen 2015, 108–109.)

Kyky kuunnella, antaa nuorelle tilaa ja siten löytää oikeita avaavia kysymyksiä nuoren kokonaistilanteen selvittämiseksi ovat tärkeitä ominaisuuksia etsivälle. Ohjauksessa ei ole hyvä lähteä liikkeelle ”nyt selvitetään kaikki mahdollisuudet, mitä maailmassa on tarjolla” -mentaliteetilla. Tämä voi ahdistaa nuorta ja aiheuttaa ulkopuolisuuden kokemusta, työntekijän kaataessa kaikki tietonsa kerralla nuoren niskaan. Olen itse sortunut tähän erityisesti silloin, jos kohtaamani nuori on hiljainen ja vetäytyvä. Tarkoituspäpäni oli hyvä, sillä ajattelin nuorella olevan oikeus saada tietää alusta alkaen, mihin hänellä oli oikeus ja mitä vaihtoehtoja hänelle oli tarjolla. Ajattelin tämän viestivän hyvää ammattitaitoa, mutta nuori saattoi olla tilanteessa hyvinkin jännittynyt.

Raatikaisen mukaan työntekijän myötätunto on kehittynyt hyväksi, kun hän on tietoinen ihmiskäsityksestään ja siitä, miten se vaikuttaa hänen työskentelytapaansa. Tällöin työntekijä pystyy tarkastelemaan työtään eettisestäkin näkökulmasta ja kykenee empaattisesti ymmärtämään ohjattavan tunteita, mikä voi olla kohdattavalle hyvin merkityksellistä. Tämä voi mahdollistaa nopeamman ja sitoutuneemman yhteistyön, jolloin on helpompaa saavuttaa asetetut tavoitteet. (Raatikainen 2015, 119–120.) On siis tärkeää antaa nuorelle tilaa kertoa rauhassa omasta tilanteestaan, jotta työskentelyssä päästään etenemään toivotulla tavalla. Tämä ei tarkoita välttämättä hiljaisuutta ja tyyneyttä, vaan etsivän tulee mukautua kohtaamansa nuoren kommunikoinnin rytmiin.

Etsivässä työssä –kirjan mukaan nuorelle on tärkeintä yleensä se, miten hänet kohdataan, kuullaan ja ymmärretään. Nuorille voi siis olla toissijaista se, mitä palveluita etsivällä on heille tarjota. Heidän tulee nähdä etsivä luotettavana tahona, joka kuuntelee aidosti ja kunnioittaa heidän tarpeitaan, sekä antaa heille mahdollisuuden päättää oman elämänsä valinnoista. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 24.) Haastatteluiden toteuttamisessa minun täytyi olla tietoinen näistä samoista tekijöistä, sillä onnistunut kohtaaminen ja hyvän vuorovaikutuksen syntyminen auttoivat tuottoisan aineiston kokoamisessa. En koe, että tämä olisi

toteutunut jokaisen haastattelun kohdalla, mutta mikään haastatteluista ei ollut täysin epäonnistunut.

3 AINEISTON HANKINTA

Päätimme yhdessä työelämänohjaajani kanssa, että haastatteluihin pyydettävät nuoret olisivat nykyisiä Omnian etsivän nuorisotyön asiakkaita, sillä heillä olisi todennäköisesti enemmän sanottavaa aiheesta, koska asia on juuri nyt osa heidän elämäänsä. Nuori, jonka työskentelystä etsivän kanssa on kulunut aikaa, on saattanut unohtaa jotain hyvin olennaista ohjauskokemuksesta. Haastatteluhetkellä osa asiakassuhteista oli tosin jo päättynyt, mutta maksimissaan muutama viikko sitten. Kaikki haastateltavat olivat tulleet ohjaukseen vuonna 2016. Rajasimme asiakasrekisteristämme nuoret, jotka olivat 20–25-vuotiaita, aktiivisessa ohjauksessa olevia nuoria. Päätimme myös, että haastattelin ainoastaan espoolaisia nuoria, sillä asiakasmäärät Kirkkonummella ja Kauniaisissa ovat huomattavasti pienemmät (Kuva 1.) ja näin vähennettäisiin mahdollisuutta tunnistaa yksittäisiä haastateltavia. Lista typistyi 19 nuoreen ja valitsimme heistä joka kolmannen.

Etsivien tiimissä käytiin keskustelua haastateltavien valinnasta ja huomattiin, että suuri osa satunnaisotannalla valituista nuorista oli tietyn etsivän ohjattavia. Tiimissä toivottiin, että haastateltavaksi kysyttäisiin tasaisesti kaikkien etsivien nuoria, jotta yksittäisen etsivän ohjaus ei nousisi tarkastelun keskiöön. Rajaukset tehtiin tätä pyyntöä kunnioittaen ja kaikkien etsivien aktiivisessa ohjauksessa olevista nuorista valittiin satunnaisotannalla haastatteluihin pyydettäviä nuoria. Sovimme, että jokainen etsivä kysyisi ennakoon nuorilta suostumusta haastatteluun, jonka jälkeen voisin ottaa heihin itse yhteyttä. Lehtomaan mukaan hän hankki lisensoitettua työtä tehdessään haastateltavat eri viranomaisten

kautta, koska hän ei uskonut saavansa syrjäytymisuhan alla olevia nuoria aikuisia haastateltaviksi esimerkiksi kirjeen avulla, vaan helpommin nuorille tuttujen työntekijöiden kautta. (Perttula & Latomaa 2009, 167–168.)

Itsekin pidin tätä parempana toimintatapana, sillä monilla ohjaukseen osallistuvilla nuorilla on vaikeuksia luottaa vieraisiin ihmisiin. Kirjoitin etsiville saatteeksi ohjeet sähköpostiin siitä, mitä he sanoisivat nuorille haastatteluun osallistumisesta (Liite 1). Korostin haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuutta ja rentoa ilmapiiriä. Laadin haastattelusopimuksen, jonka muokkasin Juutilaisen opinnäytetyön liitteen pohjalta (Juutilainen 2014, 65–66).

Yksi alun perin suostumuksensa antaneista nuorista kieltäytyi haastattelusta, koska hänen oli vaikea sovittaa haastattelua omiin aikatauluihinsa. Lehtomaan mukaan ei ole mitään syytä suostutella ihmisiä haastateltaviksi, jos he päättävätkin kieltäytyä, sillä tilanteesta ei tällöin muodostuisi hänen mielestään luontevaa kanssakäymistä. (Perttula & Latomaa 2009, 169) Itse tein myös päätöksen olla suostuttelematta nuorta mukaan, sillä hän koki haastatteluun osallistumisen hänen arkeaan vaikeuttavaksi tekijäksi. En usko, että hänelle olisi jäänyt aiheesta kovin hyvä mielikuva, jos olisin yrittänyt suostutella hänen tehdessään kantansa jo hyvin selväksi.

Vuoden 2016 puolella tein viisi haastattelua, sillä satunnaisotannalla enempää nuoria ei suostunut haastateltaviksi. Päätimme työelämäohjaajani kanssa laajentaa otannan 20–28-vuotiaisiin nuoriin, jotta uupuvat kolme haastattelua saataisiin kasaan. Nämä kolme haastattelua tein vuoden 2017 alussa, mutta yllätyksekseni vain yksi uusista haastatelluista oli yli 25-vuotias. Tunnistin yhden haastateltavan haastattelutilanteessa, sillä olimme tavanneet aiemmin yhteistyötahon kautta. En kuitenkaan varsinaisesti tuntenut nuorta tai tiennyt mitään hänen taustoistaan, joten mielestäni oli eettisesti kestävä ratkaisu käyttää haastattelumateriaalia tässä opinnäytetyössä.

3.1 Nuorten haastatteluiden toteutus

Tein haastattelut yhtä lukuun ottamatta Espoon keskuksessa silloisissa Omnian etsivän nuorisotyön toimitiloissa. Samoissa tiloissa toimi myös alle 30-vuotiaille tarkoitettu matalan kynnyksen palvelupiste Ohjaamo Espoo, jossa työskentelee moniammatillinen tiimi, joka tarjoaa tukea arjen hallintaan, sosiaalisiin valmiuksiin, kouluttautumiseen tai työllistymiseen (Ohjaamo Espoo 2017), sekä monikulttuurinen vaikuttamisjärjestö Monik ry (Monik ry. 2017). Samassa kerroksessa kanssamme oli myös Vamos Espoo, joka tarjoaa 16-29-vuotiaille ryhmä- ja uravalmennusta (Vamos. HDL 2017). Vuoden 2017 aikana nämä samat toimijat – sekä muitakin ammattilaisia – työskentelevät samassa rakennuksessa Leppävaarassa. Työskentely samoissa tiloissa helpottaa yhteistyötä ja palvelee ennen kaikkea nuorten tarpeita. Yhden haastattelun tein Leppävaarassa hakijan palveluita tarjoavassa InfoOmniassa, missä työskentelee vuorokuukausina yksi etsivä. Myös tämä tila oli tuttu sekä minulle että nuorelle.

Halusin ottaa haastattelutilanteessa huomioon niin paljon kuin mahdollista etsivän nuorisotyön periaatteita ja antaa nuoren päättää haastattelupaikan, mutta käytännöllisistä ja eettisistä syistä päädyin haastattelemaan nuoria molemmille osapuolille tutussa paikassa. Olin itse työskennellyt toimitiloissa ja he olivat tavanneet siellä etsiviä, sekä muita siellä työskenteleviä henkilöitä. Meillä etsivinä on työssämme mahdollisuus tavata nuoria toimistojen ulkopuolella, eli lähteä oman mukavuusalueemme ulkopuolelle. Tapaamispaikat voivat olla kirjastoja, kahviloita tai puistonpenkkejä. Nämä tapaamispaikat konkretisoivat Anne Puurosen mukaan työskentelytavan ”epävirallisuutta”. Nuoren omalla alueella liikkuminen edellyttää sitä, että ohjaaja luopuu vallasta, auktoriteetista ja kontrollinnista, ja tilalla olisi pyrkimys saavuttaa nuoren oma osallistuminen. (Puuronen 2014, 28.)

Saavuttaakseni hyvän tunnelman ja keskusteluyhteyden, pyrin luomaan rennon ilmapiirin tarjoamalla kahvia ja pullaa, mikä onnistui helposti toimitiloissamme. Jos olisin haastatellut nuoria esimerkiksi kahvilassa, olisi ollut vaarana äänityksen epäonnistuminen ja rauhallisen ilmapiirin rikkoutuminen. En olisi eettisistä syistä voinut myöskään kysyä julkisella paikalla kovin henkilökohtaisia kysymyksiä, eikä haastateltava olisi välttämättä niitä kertonutkaan.

Tutkittaessa ihmisen kokemuksia, Lehtomaa korostaa tutkijan avoimuutta tutkimuksen tavoitteesta haastateltaville. (Perttula & Latomaa 2009, 169) Kerroin nuorille, että haluan tuoda heidän äänensä kuuluviin ja ihmisten tietoisuuteen sen miten yksittäiset nuoret kokevat Omnian etsivän nuorisotyön vaikuttaneen heidän elämäänsä, ja siten myös antaa mahdollisuuden kehittää työmuotoamme. Eräs haastateltava oli ymmärtänyt haastattelun olevan enemmän ikään kuin psykologin istunnon, joten keskustelin hänen kanssaan pitkään siitä, mikä oli haastattelun tavoite. Saavutimme yhteisen ymmärryksen ja hänellä oli paljon mielenkiintoista sanottavaa aiheesta, enkä nähnyt syytä olla käyttämättä materiaalia kokonaisuudessaan.

Varasin haastatteluihin aikaa tunnin per nuori ja alun perin suunnittelin haastattelevani maksimissaan kaksi nuorta päivässä. Huomasin jo ensimmäisen päivän jälkeen minulle sopivan paremmin, että haastattelen vain yhden nuoren päivässä. Olin ollut jo yli puoli vuotta poissa töistä kotiäitinä, joten työskentelyjaksamiseni oli kaukana normaalitilastani ja aikataulujen sovittaminen kodin ja haastatteluiden toteuttamisen välillä oli suunnittelemallani aikataululla liian tiukka. Koin myös, että pystyin keskittymään ja havainnoimaan paremmin tällä kevyemmällä aikataululla. Opinnäytetyöohjaajani neuvoi minua huomioimaan, että haastatteluissa saattaa nousta esiin sellaisia asioita, jotka voivat uuvuttaa minua, joten on hyvä miettiä etukäteen, kenen kanssa voisin purkaa mahdollisen tilanteen. Yksi haastatteluistani tuntuikin henkisesti raskaalta ja oli tärkeää päästä keskustelemaan asiasta etsivä-kollegani kanssa. Tämä kokemus oli myös yksi tekijä, minkä vuoksi päätin haastatella vain yhden nuoren päivässä.

Ennen haastateltavien saapumista laitoin valmiiksi virvokkeet, itselleni muistiinpanovälineet ja haastattelukysymykset, sekä keskustelun avaamiseksi varatut toiminnalliset välineet, eli Ammatinvalinta.fi-tunnekortit, sekä Pesäpuu ry:n Mun stoori -kortit. Kortit auttoivat nuoria pohtimaan vastauksiaan rauhassa ja he saivat käsille tekemistä. Tämä saattoi rauhoittaa heitä, koska huomio kiinnittyi muualle kuin puheeseen. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut ottaa lisäksi opinnäytetyöohjaajani suosittelemaksi menetelmäksi piirtämisen, värittämisen tai kuvakortit. Näin mukana olisi ollut vaihtoehtoja, joissa ei olisi tarvinnut lukea, mikä olisi mahdollisesti helpottanut lukihäiriöisiä haastateltavia.

Toteutin teemahaastattelun, mutta minua helpotti kokemattomana tutkimuksen tekijänä suuresti, että olin valmistautunut valmiilla kysymyksillä, joita käytin tarpeen mukaan. Moni haastateltava koki, että tämä oli hyvä asia ja herätin heissä luottamusta hyvällä valmistautumisella.

4 AINEISTON PURKU

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan hyvän tutkimushaastattelijan täytyy tuntea tutkittava aihepiiri, osata ohjata ja viedä tilannetta eteenpäin, olla selkeä, kiinnostunut ihmisen käyttäytymisestä, olla herkkä käyttäytymisvihjeille, käyttäytymistä sääteleviä tekijöitä ymmärtävä, sosiaalisesti sopeutuva, avoin, velvollisuuden- tuntoinen, psyykkisesti kestävä, luottamusta herättävä ja huomiota herättämätön (Hirsjärvi & Hurme 2008, 68–69). Minusta löytyy näitä piirteitä, mutta huomasin väsymykseni vaikuttavan keskittymiseeni osassa haastatteluista, enkä aina osannut reagoida haastateltavien käyttäytymisvihjeisiin siten, että olisin löytänyt tilannetta avaavia kysymyksiä. Olen kriittinen omaa toimintaani kohtaan ja huomasin haastatteluista kuunnellessani, että olin onneksi onnistunut löytä-

mään myös tarkentavia kysymyksiä ja luovimaan eteenpäin hankalissakin tilanteissa.

Latomaan mukaan on mahdollista, että tutkija aiheuttaa aineistonkeruussa virheellisen tuloksen esimerkiksi siten, että tutkijalta uupuisi kyky olla hyvässä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, sekä tapa toimia myös assosiaation kautta. Tutkijan tulisi hallita mielenliikkeensä ja omakohtaiset kokemuksensa. (Latomaa 2009, 79.) Huomasin litteroidessani, etten ollut jokaisessa haastattelussa parhaassa vireessäni.

Yksi haastateltavistani koki haastattelun lopulla, että hän oli kertonut liikaa itselleen epäedullisia asioita, eikä aluksi halunnut minun käyttävän tätä materiaalia lainkaan. Keskustelimme asiasta ja sanoin hänellä olevan täysi oikeus kieltäytyä haastattelumateriaalin käyttämisestä, mutta voisimme sopia myös siitä, mitä asioita en ota huomioon opinnäytetyötä kirjoittaessani. Hän aluksi epäili voisiko luottaa minuun ja antaisiko minulle lupaa käyttää aineistoa. Toistin hänelle ne kohdat, joiden sanomista päättelin hänen katuvan ja lupasin, että en edes litteroisi näitä kohtia, vaan jättäisin ne kokonaan huomiotta. Korostin sitä, etten ollut edes kiinnostunut näistä kohdista, sillä ne eivät liittyneet tutkimuskysymykseeni. Hän vakuuttui tästä ja antoi minulle luvan sopimillamme rajauksilla. Pohdin tämän jälkeen sitä, miten tilanne oli päässyt syntymään ja uskon asian johtuneen pitkästä yksilöohjaustauostani. Annoin haastateltavalle liikaakin tilaa puhua, enkä malttanut rajata keskustelua, mikä aiheutti sen, että hänelle tuli tarve täyttää tila liiallisellakin puheella.

Yhden haastateltavan kanssa meidän taas täytyi keskeyttää tilanne, sillä hän oli tullut myöhässä, eikä meillä ollut mahdollisuutta jäädä haastattelutilaan pidemmäksi aikaa. Tämä oli sääli, sillä haastateltavalla oli paljon mielenkiintoista sanottavaa ja meille oli muodostunut hyvä dialogi. Haastateltava itse ehdotti, että voisimme jatkaa keskustelua pois lähtiessämme. Yritimme tätä, mutta rauhalli-

nen hetki ja tila ajattelulle oli rikkoutunut, eikä keskustelu tuottanut enää mitään huomionarvoista.

Yksi haastateltavistani oli maahanmuuttajataustainen nuori, joka ymmärsi hyvin suomea, mutta hänen puheestaan oli ajoittain vaikeaa saada selkoa. Tämän nuoren haastattelua litteroidessani minua harmitti, etten ollut yrittänyt kovin monessa kohtaa avata niitä asioita, joita en ymmärtänyt. Kirjoitinkin litterointiin aika ajoin, etten ymmärtänyt, mistä nuori puhui ja olen jättänyt huomiotta myös kohdat, jotka jäivät minulle epäselväksi. Tunnelma haastattelussa oli hyvä ja nuori oli kokenut saamansa ohjauksen etsivästä nuorisotyöstä positiivisena.

Litteroin haastatteluaineistot useampana päivänä usean viikon aikana. Olisin mielelläni tehnyt työn tiiviimmällä aikataululla, mutta minulla ei ollut tähän tarvittavaa ajallista resurssia. En kirjoittanut haastatteluja ylös sanatarkassa muodossa, enkä huomioinut kirjauksessa pidempiä taukoja, tai yskähdyksiä, mutta jos huomasin esimerkiksi jonkin tuhahtuksen kuuluvan oleellisesti haastateltavan kommenttiin, niin kirjasin sen ylös. En pitänyt sanatarkkaa kirjaamista tarpeellisena tutkimukseni kannalta, vaan tärkeintä oli saada esiin oleelliset kommentit tutkimuskysymykseeni liittyen.

Aloitin analyysini tekemisen Tuomin ja Sarajärven aineistolähtöisen sisällönanalyysin ohjeilla, eli pelkistin aineistoa poimimalla sieltä mielenkiintoiset ja oleelliset sitaatit. Tämän jälkeen jaoin sitaatit pelkistetyn yksikön, eli teeman alle. Seuraava työvaihe oli ryhmitellä aineisto alaluokkiin, sitten yhdistäen yläluokkiin ja tämän jälkeen yhdistäen pääluokkaan. Sisällönanalyysin tehtävä on löytää empiirisestä aineistosta käsitteellisempi näkemys tutkimusaiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2013,108–112) ja tästä työvaiheesta minulle muotoutuivat opinnäytetyöni pääteemat ja niiden alemmat teemat.

Tämä ei kuitenkaan ollut minulle helppoa, enkä tiennyt miten jatkaa sisällönanalyysia. Eskolan artikkeli auttoi minua pääsemään tämän hankalan vaiheen yli.

Hänen mukaansa erityisesti kokematon tutkija voi kokea laadullisen tutkimusprosessin ajoittain erittäin hankalana ja tutkijan tulee tehdä tämän matkan aikana useita valintoja esimerkiksi analyysin etenemisestä. Hänen mukaansa aineisto antaa tutkijalle mahdollisuuden havainnoida jotain uutta, eikä ainoastaan vahvistaa sen avulla omia ennakkokäsityksiään tutkittavasta aiheesta.

Eskola suosittelee pureutumaan aineiston parhaimpiin kohtiin ja tutkija voi arvioida kommenttien antoisuutta esimerkiksi pisteyttämällä ne ja luomalla niistä taulukon. Eskolan kirjoittamat esimerkit aineiston analyysistä myös auttoivat minua hahmottamaan, että millaista tekstiä on mahdollista tuottaa. (Eskola 2015, 185–197.) Käytin Eskolan ohjeistusta ja loin taulukon, mikä auttoi tarkastelemaan haastateltavien yksittäisiä mielenkiintoisia kommentteja. Aiemmin olin ajatellut, että minun tulisi teemoittaa aineisto usein esiintyvien aiheiden mukaan.

Eskolan mukaan tutkija joutuu tekemään valinnan esimerkiksi sitaattien käytämisestä ja siitä, mikä on niiden tehtävä. Hänen mukaansa nämä voivat elävöittää tekstiä ja olla aineistoa kuvaava esimerkki. Eskolan suositus on, että omaa tekstiä olisi enemmän kuin sitaatteja, mutta hänen mukaansa joskus runsas sitaattien käyttö voi olla paikallaan. (Emt., 203–204.) Itse päädyin käyttämään sitaatteja runsaasti, sillä yksi työni tavoite oli saada nuorten oma ääni kuuluviin, enkä nähnyt syytä muokata heidän sanomiaan mielenkiintoisia asioita. Kyseessä oli kokemusta tarkasteleva tutkimus, joten en nähnyt syytä olla käyttämättä runsaasti kuvaavia sitaatteja.

4.1 Haastateltavien taustoista ja kokemuksista

Kuvaan haastateltaviani Lehtomaata mukaillen. Hän oli kirjannut lisensiaattityötään varten haastateltavien syrjäytymisriskiksi arvioituja tekijöitä. Hänen kohde-ryhmänsä oli hyvin samankaltainen kuin omani. (Lehtomaa 2009, 168.) Alun perin suunnitelmani oli mainita suorissa sitaateissa nuorten ikä ja heidän oman

valintansa mukaan sukupuoli tai peitenimi. Pohdin asiaa paljon ja halusin taata nuorille mahdollisimman vahvan anonymiteetin, joten en mainitse heidän sukupuoliakaan tässä työssä, sillä en näe sillä olevan merkitystä tutkimuskysymyksen kannalta.

Lehtomaan mukaan tutkittaessa ihmistä, ei ole hänen mielestään syytä jakaa tutkittavia miehiin ja naisiin. Hän myös kuvasi haastateltaviensa kuuluvan tiettyyn ikähaarukkaan. (Emt., 167.) Haastateltavani olivat espoolaisia nuoria aikuisia, iältään 20–26-vuotiaita. Käyttäessäni haastateltavan sitaattia, kuvaan hänet pelkästään ”haastateltavaksi”. Jos sitaatteja on useita peräkkäin ja kyseessä ovat eri henkilöiden sitaatit, lisään perään kirjaimen aakkosjärjestyksessä. Olen käyttänyt jokaiselta haastateltavani vähintään yhden sitaatin. Kerron luvussa pelkistetysti, miten nuoret kuvailivat itsensä, miksi he tarvitsivat etsivän nuorisotyön ohjausta ja miten he kokivat ohjaukseen osallistumisen vaikuttaneen omaan elämäänsä.

- Haastateltava 1: kaksi ammatillista tutkintoa, vastavalmistunut, taustalla työttömyyttä, ahdistuneisuutta ja tullut ohjaukseen asunnottomuuden vuoksi. Saanut etsivästä nuorisotyöstä luottamusta tulevaisuuteen ja tullut itselleen anteeksiantavaisemmaksi.
- Haastateltava 2: ammatillinen tutkinto, harrastaa aktiivisesti, masennus, pitkäaikaistyötön ja hakeutunut uudelleen kouluttautumaan. Käsitti etsivän nuorisotyön olevan osa Ohjaamo Espoon toimintaa ja sanoi työntekijöiden innoittaneen häntä, mutta ei kokenut työllä olleen juurikaan vaikutusta hänen elämäänsä.
- Haastateltava 3: ammatillinen tutkinto, aktiivinen vapaaehtoistyöntekijä, kokee sairautensa aiheuttaneen koulukiusaamista ja hankaloittaneen työnhakua. Saanut etsivästä nuorisotyöstä motivaatiota yrittää ja uskoa omiin kykyihinsä, sekä löytänyt työkokeilupaikan.
- Haastateltava 4: ylioppilas, siviilipalveluksessa, vapaa-ajallaan aktiivinen, hakeutunut etsivän ohjaukseen löytääkseen tukea mielenterveyspalvel-

luista. Ei kokenut etsivän kanssa työskentelyllä olleen suurta vaikutusta, mutta kertoi oppineensa asioiden olevan selvitettävissä myös itsenäisesti ja arvosti saamaansa apua.

- Haastateltava 5: keskeytynyt ammatillinen tutkinto, maahanmuuttaja, ollut tarve saada apua opintoihin hakeutumiseen, talous- ja virastoasioiden selvittämiseen ja asunnonhakuun. Tiiviissä yhteisohjauksessa etsivän ja Vamos Espoon työntekijän kanssa. Oli juuri saanut opiskelupaikan. Koki, että asiat saadaan ajan kanssa selvitettyä ja hänen aktiivisuutensa, sekä mielialansa olivat parantuneet.
- Haastateltava 6: ammatillinen tutkinto, tuetussa asumisessa, sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja ollut tarve saada etsivältä apua asunnon hakuun. Ohjattavana Vamos Espoossa, josta päätynyt myös Ohjaamo Espooseen ja etsiville. Käsitti etsivän nuorisotyön olevan osa Ohjaamon toimintaa. Koki tulleet luottavaiseksi muita etsivien ja Ohjaamon tiloissa työskenteleviä kohtaan ja saanut uskoa siihen, että löytää asunnon, kun vain yrittää hakea sitä.
- Haastateltava 7: keskeytynyt lukiokoulutus, suorittanut juuri siviilipalveluksen, valittu ammatilliseen koulutukseen ja tarvinnut etsivän tukea virastoasioiden selvittämisessä, sekä jatkosuunnitelmissa. Koki oppineensa minkä tahon luokse voi kääntyä missäkin tilanteissa, tullut itsenäisemmäksi ja löytänyt etsivän tuella opiskelupaikan.
- Haastateltava 8: ammatillinen tutkinto, työttömyyttä, monia työkokeiluja, haluaa muuttaa pois lapsuudenkodista, hakeutunut etsivän ohjaukseen löytääkseen jotain tekemistä. Aktiivisessa ohjauksessa etsivän nuorisotyön lisäksi Ohjaamo Espoossa ja Vamos Espoossa. Päätyi etsivän kautta Vamoksen ryhmään, minkä nuori koki parantaneen päivärytmiään ja saaneensa mielekästä tekemistä. Nuori piti tärkeänä, että etsivää on kiinnostanut, mitä hänelle kuuluu.

5 PÄÄTEEMAT

Jaoin aineistosta nousseet asiat viiteen pääteemaan: **nuorten taustahaasteet, kokemus etsivän työskentelystä ja verkostoista, tuen tarpeet, etsivän taito kohdata ja tärkeimpänä tuen merkitys. Taustahaasteiden** kohdalla nuoret kertoivat työllistymisen haasteista, huonoista kokemuksista sosiaalisissa suhteissa, asunnottomuudesta, mielenterveysongelmista ja arjenhallinnan puutteesta. **Kokemuksesta etsivän työskentelystä, sekä yhteistyöverkostoista** kohdalla nousi esiin, että kaksi nuorta oli päätyntä ohjaukseen kauppakeskuk- sen tapahtuman kautta, etsivän kokonaiskuva nuorten palveluista, työskentelyn alkukankeus, lyhyt yhteistyö etsivän kanssa ja positiivinen kokemus Ohjaamo Espoon ja Vamos Espoon kanssa tehdystä yhteisohjauksesta. **Tuen tarpeista** nuorten puheissa nousi esiin vähäinen avuntarve, etsivän tuki virasto- ja talous- asioiden hoitamisessa, etsivän tuki asunnonhaussa, työllistymisessä, opintoihin pääsyssä ja terveystalveluihin ohjaamisessa. **Etsivän taito kohdata** näkyi nuorten mielestä siinä, että etsivä toimi henkisenä tukena asioiden hoitamises- sa, ”tulkkina” nuoren ja virastojen välillä, nuoret kokivat tulleen kuulluksi, heil- lä oli syntynyt luottamus etsivään, he kokivat heistä välitettävän aidosti ja etsivä oli vahvistanut heidän itseluottamustaan.

Tuen merkitys oli opinnäytetyöni kannalta oleellisin asia, mutta muillakin tee- moilla on paikkansa tutkimuskysymyksen tarkastelun kannalta, jotta on mahdol- lista tarkastella kokonaiskuvaa ja siten ymmärtää nuorten asettamia merkityk- siä. Haastatteluista nousi esiin heidän oma halunsa elämänmuutokselle. He olivat kiitollisia saamastaan avusta ja kokivat pääsääntöisesti, että sitä oli ollut helppo pyytää. Haastatteluissa näkyi myös se, että nuoret kokivat etsivän nuori- sotyön vaikuttavan heidän elämäänsä vain hetken ja heidän elämänsä muotou- tuu sellaiseksi kuin he itse haluavat, eivätkä ulkopuoliset vaikuta siihen niin voimakkaasti.

5.1 Nuorten taustahaasteista

Taustahaasteiden kohdalla mielenterveysongelmistaan kertoi 75% nuorista. Joillain kyse oli masennuksesta, sosiaalisten tilanteiden pelosta, ahdistuneisuudesta ja kaikki eivät halunneet määritellä asiaa tarkemmin, enkä nähnyt tutkimuskysymykseni, enkä eettisten syiden kannalta aiheellista paneutua aiheeseen enempää. Reijosen mukaan traumojen uudelleen avaaminen voi traumatisoida ihmisen uudelleen, sillä se voi laukaista kehossa stressireaktion. Traumatisoituneelle ihmiselle olisikin enemmän hyötyä siitä, että työntekijä ilmaisee ymmärtävänsä tilanteen vaikeutta. (Reijonen 2008, 40.) Annoin nuorten kertoa asiasta sen verran kuin he itse halusivat, mutta pyrkien myös rajaamaan keskustelua. Moni nuori koki mielenterveysongelmien haitanneen esimerkiksi työnhakuaan.

Yksi nuori kuvasikin mielestäni oivaltavasti masennuksen lamaannuttavaa vaikutusta ja hän uskoi samassa tilanteessa olevien nuorten hyötyvän ohjauksesta. Haastateltava ei tosin hahmottanut etsivän nuorisotyön ja Ohjaamo Espoon olevan erillisiä palveluita, mikä näkyi monessa kohtaa haastattelun aikana. Kun kysyin jotain nimenomaan etsivän kanssa työskentelystä, hän saattoi vastata Ohjaamon työntekijöiden panoksesta. Tämän vuoksi en voi käyttää kaikkea materiaalia, sillä se ei vastaisi luotettavasti tutkimuskysymykseeni. On positiivista, että toimijarajat eivät näyttäydy nuorelle, sillä tämä kertoo mielestäni hyvästä yhteistyöstä. Toki sillä, että toimijat sijaitsevat fyysisesti samoissa tiloissa, on suuri vaikutus asiaan.

Haastateltava: Masennus on sumua joka estää mua tekemästä järkeviä päätöksiä. Joskus kun kävelee siinä sumussa, niin törmäilee seiniin.

Haastattelija: Näkisitkö että tämä työmuoto sopisi jollekin toiselle nuorelle, joka on masentunut?

Haastateltava: Varmasti. Ihmiset, jotka ovat yleensä masentuneita, tarvitsevat sen vetävän voiman. Tämä on täydellinen siihen. Täällä on fiksuja ihmisiä, jotka osaavat samaan aikaan innostaa.

Haastatelluista puolet mainitsi jollain tapaa arjenhallinnalliset vaikeudet. Juhilan mukaan sosiaalityössä on käytetty pitkään elämänhallinnan käsitettä, jonka yksi indikaattori on työllistyminen. Ihmiset, jotka luonnehditaan syrjäytyneiksi, pyrittään liittämään osaksi yhteiskuntaa lisäämällä elämänhallintaa. Elämänhallinnan parantamiseen käytetään yksilön tarpeista lähtevää ohjaustapaa, jossa tuetaan, kannustetaan ja valmennetaan kohti hallitumpaa ja itseohjautuvampaa elämää. (Juhila 2006, 61–63.) Nuoret kokivat tarvitsevansa tukea asioiden hoitamiseen ja päivärytmin löytämiseen. Moni heistä oli yrittänyt hoitaa asioita myös itsenäisesti, mutta useiden epäonnistumisten ja asioiden hahmottamisen vaikeuden vuoksi, heillä ei ollut enää jaksamista ja he kaipasivatkin elämäänsä rutiineja tasapainottamaan arkea.

Haastateltava A: Toisaalta, mulla oli näitä toisiakin, et olin tosi väsynyt, koska mulla ei ollut mitään tekemistä, niin olin väsynyt. Nukuin pitkään aamuisin ja valvoin öisin pitkään. Olin tosi paljon tietokoneella. Syrjään sysätty olin sen takia koska mulla ei ollut mitään sellaista rutiinia, mitä mulla on nyt. Ei ollut mitään tekemistä.

Haastateltava B: No mä en ole välillä jaksanut lähettää niitä työhakemuksia. Kotona mä en, mutta välillä olen mennyt kirjastoon... Joskus tein kotona hakemuksia, mutta sitten nämä... Joskus ei vaan jaksanut ajatella niitä. Menee niin pää sekaisin niistä.

Haastatelluista puolet mainitsi myös vaikeudet työnhaussa. Kettusen ja Ihalaisen mukaan työttömyys voi aiheuttaa sen, että jos ihminen ei tunne olevansa osa jotain, hänelle voi muodostua identiteettiongelma ja hänen sosiaalinen verkostonsa saattaa pienentyä. Suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa työ nähdään tärkeässä asemassa, sillä se antaa ihmiselle kokemuksen hyödyllisyydestä, tarpeellisuudesta ja olla osana yhteiskuntaa. Ilman työtä talous voi ajautua epätasapainoon ja ihmisen arjesta saattaa tulla tarkoituksetonta. (Ihalainen & Kettunen 2016, 132.)

5.2 Kokemus etsivän työskentelystä ja verkostoista

Haastateltavista 75% oli työskennellyt etsivän lisäksi Vamos Espoon tai Ohjaamo Espoon työntekijöiden kanssa. Joissain tapauksissa kyse oli yhteisohjauksista, joissain etsivä oli ohjannut nuoren suoraan eteenpäin jommallekummalle taholle. Kaikki 75% kokivat asian positiivisena ja kertoivat oppineensa jotain uutta. Kaksi haastateltavaa myös koki hyvänä, että etsivät käyvät Vamoksen puolella ryhmissä, jotta he tulevat tutuksi siellä oleville nuorille. Tämä helpottaa heidän mukaansa yhteistyötä ja asioiden hoitamista.

Haastateltava A: Niin kauan kuin jatkuu tuo, että käynte tuolla Vamoksen puolella, niin luulen, että se auttaa monia ihmisiä. Se vaikuttaa oikeasti siihen, että teistä tulee helpommin lähestyttäviä. Ei siinä tarvitse sen ihmeempää kuin nähdä, että täällä on tällaisia ihmisiä

Haastateltava B: Auttoi paljon, kun joku katto (Ohjaamossa) sen cv:n ja oli se ”leikkihaastattelu”, niin siitä sai tosi paljon hyviä eväitä.

Haastateltava C: Sen jälkeen (Vamoksen työntekijä) tuli ja sanoin hänelle, että mulla on velkaa, ei ole työtä, eikä koulupaikkaa. Ei mitään... Se sanoi, että jos on noin monta isoa asiaa, niin tulen teidän kanssa. Etsivä hoitaa jotain velkapapereita ja Vamos koulun. Työn mä osaan hoitaa itse, mut koulu, koti...

Haastateltava D: Kun on nähnyt etsivän ja Ohjaamon työntekijän täällä, niin mun on helpompi luottaa täällä muihinkin ihmisiin. Innokas olen sen vuoksi, kun on saanut lisäovia auki, niin odottaa innokkaasti sitä, että pääsee eteenpäin.

Yksi nuori koki etsivän nuorisotyön olevan vain moniongelmaisille tarkoitettu palvelu. Juvosen mukaan etsivien onkin tarkoitus tavoittaa kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat nuoret, joita ei välttämättä pystytty aina auttamaan peruspalveluiden kautta ja heillä onkin yleensä pitkittyneitä hankalia elämäntilanteita. Hänen mukaan etsivän asiakkaina olevat nuoret aikuiset ovat orastavan aikuisuuden kynnyksellä, joka elämänvaiheena sisältää muun muassa identitee-

tin tutkiskelua ja kokemuksen elämäntilanteesta välivaiheena. (Laitinen & Niskala 2014, 328–329.)

Haastateltava: Mulla oli vähän sellainen olo, että onkohan mulla tarpeeksi ongelmia, että voin tukeutua tällaiseen palveluun? Tai sellainen mielikuva mulla oli etsivästä. Mutta sitten ajattelin vaan, että mä olen nuori. Että enkö mä voi käyttää tätä hyväksi? Ei tämä nyt ehkä mulle kuulu, mutta kun sellainen mahdollisuus annetaan...

Olen törmännyt työssäni etsivänä samanlaiseen ajatteluun muidenkin nuorten kohdalla, joiden toimintakyky on hyvä, tai jotka kokevat etsivän ohjaukseen osallistumisen jotenkin leimaavana. Meidän tulee tukea työssämme erityisesti niitä nuoria, jotka ovat palveluiden ulkopuolella, tai vaarassa joutua niistä ulos, mutta on tärkeää, että jokainen apua tarvitseva kokisi meidän olevan helposti lähestyttävä taho, eikä näkisi tarvetta kyseenalaistaa sitä, kuuluuko etsivä nuorisotyö juuri hänelle. Ohjaus voi olla näissä tapauksissa lyhytkestoisempaa ja selvitettäviä asioita voi olla hyvin vähän. Tarvittaessa etsivä voikin ohjata nuoren oikeiden tahojen luokse ja nuori voi kokea saaneensa hyvää palvelua, eikä jää kaipaamaan etsivältä suurempaa panostusta. Tämä haastateltava olikin kokenut etsivän kokonaistietämyksen nuorten palvelukentästä häntä hyödyttävänä asiana.

Haastateltava: No tavallaan ne asiat, mitä etsivä selvitti mulle, oli kuitenkin pieniä asioita, mitä olisin itsekin voinut selvittää. Mutta kun on kyseessä jokin asia, vaikka nuorten palvelut, mistä ei hahmota yhtään mitään. Että kun on joku, joka kertoo, että tässä on tämä ovi, mistä pääsee sisään. Silloin kun on yksin yrittänyt tehdä jotain vastaavaa, niin sitten se on vaan jäänyt, että huomenna mä katon, no huomenna mä katon. Ja sitten kun avaa selaimen ja googlaa, niin en mä löytänytkään mitään ja sitten päättyy katsomaan jotain kissavideoita.

Haastelleista 88% nosti esiin heidän mielestään tärkeänä asiana sen, että etsivät auttavat löytämään oikeat palvelut ja toimivat ikään kuin tulkkeina byrokratiakielen ja heidän välillä. Nuoret kokivat myös tärkeänä sen, että etsivä oli osallistunut heidän kanssaan asioiden hoitamiseen. Vaikka etsivä ei aina jokaisessa tilanteessa tiennyt, mitä tarkalleen tehdä, niin nuoresta tuntui hyvältä ihmetellä

sitä toisen ihmisen kanssa. Useampi haastateltava koki oppineensa hoitamaan asioita myös itsenäisesti, kun oli saanut ensin katsoa niitä etsivän kanssa.

Haastateltava A: Esimerkiksi etsivällä oli tietämystä siitä, että mitä tukia on ja mitä missäkin elämäntilanteessa. Muun muassa TE-palveluiden, Kelan ja sosiaalityön kanssa oli aika paljon apua siinä, että miten vaikka lomake täytetään. Sain täytettyä verkkolomakkeet etsivän kanssa. Etsivä tulkitse siellä olevaa byrokratian kieltä ja semmoista. Taloudessa vähän sama asia. Se liittyy suoraan noihin viranomaisiin, niin kuin tuet ylipäänsä. Eli mistä saa leivän pöytään. Ja opiskelu, et mihin voisi hakea ja mitä on tarjolla.

Haastateltava B: Kun niiden lomakkeidenkin kanssa oli jotain, missä oli tosi hämmentäviä kohtia, mitä ei ymmärtänyt. Vaikka kumpikaan ei olisi oikein tiennyt, et mitä niihin pitää laittaa, mutta sitten kun on joku kenelle voi sanoa, että mitä tämä tarkoittaa? Mä en ymmärrä. Niihin sai vähän suhteellisuudentajua, kun sai sanoa niitä ääneen.

Haastateltava C: Mulla on lukihäiriö, niin oli helpompi lähettää niitä asuntohakemuksia jonkun kanssa. Sen jälkeen, kun sai sitä apua, niin pystyi yrittämään itse jatkaa eteenpäin.

Kaksi haastateltavaa kertoi päätyneensä ohjaukseen kauppakeskuksessa järjestetyn tapahtuman kautta ja kokivat tämän helpottaneen seuraavaa kohtaamista etsivän kanssa, kun he tiesivät jo etukäteen, kenen kanssa tulisivat työskentelemään.

Haastateltava A: Oppi pyytämään apua. Mä en tiedä olisinko mä aktiivisesti pyytänyt apua, jollei se olisi tullut mun eteen siellä kauppakeskuksessa.

Haastateltava B: Kävelin postiin ja siinä oli ne tyypit. Menin kysymään, että miten teillä toimii tämä juttu? Se oli ensimmäinen kosketus Espoon etsivään nuorisotyöhön. Mä vaan kävelin ohi ja sitten ensimmäinen tapaaminen oli maanantaina.

Se kenestä tuli mun etsivä, sattui olemaan siellä. Ja sitten kun oli nähnyt sen tyypin jo siellä, niin oli helpompi tulla tännekin. Kun oli nähnyt jo sen olemuksen, niin se oli helpompaa mulle, koska mua jännittää usein ihmiset keitä en ole ennen tavannut.

5.3 Tuen tarpeet

Suurin osa haastateltavista koki etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistumisen hyödyttäneen heitä, mutta tasot vaihtelivat suuresti tuen tarpeen ja työskentelymotivaation mukaan. Haastatelluista 88% oli kaivannut etsivän tukea yhden tai useamman asian kanssa, eli virasto- ja talousasioiden hoitamisessa, asunnonhaussa, työllistymisessä, opintoihin hakeutumisessa, tai terveyspalveluihin ohjaamisessa. Yksi nuori ei kokenut saaneensa suoraa hyötyä työskentelystä, mutta koki sen vaikuttaneen välillisesti opintoihin pääsyssä.

Haastateltava: En ole saanut opiskelupaikkaa tai töitä tämän kautta, koska en pistänyt tikkua ristiin itse asian eteen, mutta sain inspiraatiota. Mä hain sinne tarjoilijakouluun itse, niin se oli aika helppoa sen jälkeen.

Moni haastateltava kaipasi etsivän tukea byrokratiaan liittyvissä asioissa, kuten tukien hakemisessa tai velkojen selvittämisessä. He kokivat itsenäisen asioinnin viranomaisten kanssa haastavaksi, sillä monella ei ollut käsitystä siitä, mitä oikeuksia tai velvoitteita heillä oli. Eräs nuori sanoi, että ei saisi asioita etenemään lainkaan ilman etsivän tukea, vaan maksumuistutukset jäisivät kokonaan avaimatta, kun oli tunne, ettei asian eteen voisi tehdä mitään.

Haastateltava: Ilman tätä mä en tiedä mitä tekisin. En saisi eteenpäin mun omaa elämää.

Nuoret olivat helpottuneita saadessaan näihin asioihin apua, sillä ne vaikuttivat heidän jaksamiseensa ja mielialaansa. Kun asioita saatiin selvitettyä eteenpäin, heidän mukaansa tuli helpottunut olo ja vahvistunut usko siitä, että asiat järjestyvät.

5.4 Etsivän taito kohdata

Aineistosta nousi esiin nuorten kokemus kohdatuksi tulemisen vaikutuksesta, mikä loi hyvän pohjan yhteiselle työskentelylle. Puolet nuorista puhui luottamuksen syntymiseen, aitoon välittämiseen ja kuulluksi tulemiseen liittyvistä asioista.

Haastateltava A: Tämä juttu toimii. Nämä oikeasti välittävät ihmisistä. Täällä hoidetaan asiat. Niitä ei jätetä puolitiehen, mikä on tosi yleistä. Mut otettiin huomioon ihmisenä ja mun persoonana.

Haastateltava B: Mä luulen, että se oli se, miten etsivä suhtautui muhun, kun mä kerroin mikä on tilanne. Se oikeasti halusi auttaa ja kuunnella. Vaikka mä en löytänyt asuntoa tätä kautta, niin auttoi, että joku kuunteli ja otti tosissaan, yritti auttaa, kävi mun kanssa niitä hakulomakkeita läpi. Se auttoi pään sisällä paljon.

Haastateltavat nuoret arvostivat etsivien ammattitaitoa ja puolet koki suoraan hyötynsä sosiaalisesta vahvistamisesta. Osa haastatelleista koki etsivän ohjaukseen osallistumisen antaneen heille sysäyksen siihen, että he uskaltavat tehdä asioita, kuten hakea kouluun, tai pyrkiä edistämään omaa hyvinvointiaan.

Haastateltava: Mä tarvitsen vähän apua ja motivaatiota siihen, että uskallan lähteä mukaan. Mä tarvitsen rohkeutta ja sitä, että joku sanoo, että sä pystyt. Sitä mä ehkä tulin hakemaan täältä ja apua siihen, että mistä mun kannattaa aloittaa. Mua on kiusattu ja näin, niin mulla on tosi paksu kuori, vaikka mä näytän tosi iloiselta. Sitten kun sen kuoren saa vähän ohenemaan, niin mä uskallan enemmän. Jonkun vaan pitää tulla sanomaan se, että sä pystyt siihen, että sä olet rohkea ihminen. Ja sitten mä pystynkin. Mutta jos kukaan ei sano sitä, niin mä vaan olen kotona enkä tee mitään.

Nuorista 38% kertoi saaneensa etsivältä henkistä tukea asioiden hoitamisessa. Yhdelle se tarkoitti etsivän antamaa tukea jännittävissä tilanteissa, toiselle taas sitä, että asiat tuli ylipäättään hoidettua, kun niitä pystyi hoitamaan yhdessä etsivän kanssa.

Haastateltava A: Jos mä en itse uskaltanut, niin sitten se (etsivä) soitti. Kuitenkin kuulin kaiken mitä sanottiin, kun se oli kaiuttimessa. Mutta välillä mä en vaan uskaltanut itse. Mutta sitten, että mä sain kuitenkin tehdä itse, että se oli siinä vaan henkisenä tukena, jota mä tarvitsen välillä tosi paljon. En mä kaikessa tarvitse, mutta välillä sellaisissa virallisissa asioissa. Esimerkiksi silloin, jos tarvitsee soittaa jonnekin Kelaan tai jotain.

Haastateltava B: Se mitä mä olen saanut, tai se ongelma, tuntuu tavallaan pieneltä. Tai sillä tavoin, että en ole ikuisesti kiittolisuudenvelassa. Ehkä mulla olisi mennyt 10 tuntia sen ongelman selvittämiseen, tai ehkä mulla olisi mennyt 2 tuntia, jos mulla olisi tullut mieleen oikeat kysymykset oikeassa järjestyksessä. Mutta se oli tavallaan pieni juttu. Luulen, että mun ei olisi tullut kuitenkaan tehtyä niitä asioita, jos etsivä ei olisi tehnyt niitä mun puolesta, tai mä en olisi puhunut niistä sen kanssa. Tai sitten jos mä olisin ollut ottamatta yhteyttä psykologiin, niin mihin se vaikuttaa, että niitä ongelmia käsittelee. Tavallaan se tuntuu pieneltä asialta, mutta on avain isoon asiaan.

Kysyin haastateltavilta myös, oliko etsivän sukupuolella merkitystä. Ennakko-oletukseni oli, että nuoret miehet olisivat työskennelleet mieluiten naispuolisen ja naiset miespuolisen ohjaajan kanssa. Tämä toteutui kahden haastateltavan kohdalla, mutta muutoin nuoret sanoivat, että tärkeintä on helposti lähestyttävä persoona, joka osaa työnsä, eikä kukaan ei pitänyt sukupuolta esteenä työskentelylle.

5.5 Tuen merkitys

Haastatelluista nuorista 75% oli etsivän nuorisotyön ohjauksen myötä tullut luottavaisempi omasta tulevaisuudestaan. Osa nuorista oli ohjauksen myötä kokenut, että heidän ongelmansa eivät ole pysyvästi osana heidän elämäänsä ja niille on jotain tehtävissä. Sosiaalinen vahvistaminen oli lisännyt heidän itseluottamustaan ja uskoa omiin mahdollisuuksiinsa.

Haastateltava A: Koska jos en olisi tullut tänne, ei mulla olisi sellaista haavetta oppisopimuspaikasta. En mä olisi edes ajatellut sitä. Mä en olisi ajatellut mun ensi kevättä ollenkaan.

Haastateltava B: Olen anteeksiantavainen, etten ruoski enää itseäni, kun kaikki ei mennyt suunnitelmien mukaan. Se ei auta ketään. Olen luottavainen, että kaikki järjestyy.

Puolet haastatelluista koki pystyvänsä huolehtimaan nyt paremmin omista asioistaan, tai ohjaus oli käynnistänyt prosessin omasta vastuunkantokyvystä.

Haastateltava: Tuli sellainen olo, että eihän nämä ole niin vaikeita, että kyllä mä osaan hoitaa näitä yksinkin. Kun oli sellainen henkilö, joka toimi puskurina, joka alusti sen homman. Nyt mulla olisi ne työkalut millä pärjäisi elämässä. Siitä tuli sellainen pieni aikuistumisen tunne, että pystyy toimimaan myös itsenäisesti.

Haastatelleista 38% kertoi elämäntilanteensa parantuneen ohjauksen vaikutuksesta. Nuoret olivat aloittaneet joko koulutuksen tai työkokeilun tai aikaan oli saatu elämää helpottava muutos. Haasteltavat olivat hakeutuneet etsivän nuorisotyön ohjaukseen, koska kaipasivat elämäänsä muutosta ja osa koki yhteistyön etsivän kanssa parantavan mahdollisuuksia elämänlaadun kohentamiseen.

Haastateltava: Silloin olin surullinen ja mietin paljon. Sitten tulin onnelliseksi ja rauhalliseksi, jos mulla on joku asia käsittelyssä. Kun me keskustellaan etsivän kanssa, niin mulle tulee rauhallinen mieli. Mä tulen aina mielelläni tänne ja yritän hoitaa asioita ja tunnen olevani voittaja, koska pääsin kouluun. Mä olen tyytyväinen teidän työhön täällä ja etsivä on mukava. Joku aina auttaa täällä.

Nuorista 38% koki, että etsivästä nuorisotyöstä oli helppo pyytää apua ja heidän asiansa menivät ohjauksen myötä eteenpäin. Positiivista oli, että he kokivat saavansa ammattitaitoista ohjausta ja apua asioiden hoitamiseen, mutta yksi haastateltavista nosti esiin mielenkiintoisen näkemyksen etsivän nuorisotyön palvelusta:

Haastateltava: Tämä on tavallaan tiski, mistä voi pyytää mitä vaan. Ei pelkää se, että se on laaja, vaan se on sellaisiin asioihin mihin on oppinut, että näihin ei kuulu saada apua. Niin kuin vaikka se, että selvittää jonkin puhelinnumeron tai miten joku tukiasia menee. On oppinut, että näihin ei kuulu saada apua.

Haastatelluista 25% sanoi, että etsivä nuorisotyö on heidän elämässään lyhytaikainen vierailija, eikä sillä ole suurempaa vaikutusta heidän tulevaisuutensa muodostumiseen, vaikka ohjauksella voi olla kyseiselle hetkellä iso välillinen vaikutus. Näiden nuorten kohdalla ohjaus oli hyvin lyhytaikaista ja kokemuksen ero oli selvä verrattuna nuoreen, joka oli ollut ohjauksessa lähes vuoden ajan.

Sekä lyhyt- että pitkäkestoisissa ohjauksissa nuoret kokivat saaneensa hyvää ohjausta etsivältä, eli heidän kokemuksensa perusteella etsivä oli osannut mitoitaa ohjauksen keston nuoren tarpeiden mukaisesti.

Haastateltava: Mun tulevaisuus on sellainen minkä itse haluan tehdä. Voihan se (etsivä nuorisotyö) vaikuttaa jonkin verran. Nämä ihmiset täällä eivät vaikuta niin paljon mun tulevaisuuteen, kuin mä itse, mun perhe tai poikaystävä, jotka ovat tärkeitä mun elämässä. Näistä ihmisistä voi tulla tärkeitä, mutta ei ne vaikuta niin paljon mun tulevaisuuteen. Mä itse päätän mitä haluan tehdä mun elämällä. Vaikka ne vaikuttavat jossain kohtaa, 3 viikon ajan, niin se on silloin siinä hetkessä. Kahden vuoden päästä mä en varmaan muista tästä mitään. Tämä ei ole niin tärkeää, kuin joku muuttaminen tai opiskelupaikan saaminen. Ne asiat muistaa. Ne on oikeasti tärkeitä.

5 TILASTOISTA KOKEMUKSIIN

Halusin haastatteluiden kautta tehdä näkyväksi Omnian etsivän nuorisotyön merkityksen nuorten näkökulmasta ja tulokset olivat minulle joltain osin odotettavissa olevia, mutta ne onnistuivat myös yllättämään. Suurin osa nuorista näki etsivän nuorisotyön vaikuttaneen heidän elämäänsä myönteisesti, mutta oli myös niitä, jotka eivät kokeneet ohjauksella olleen paljonkaan vaikutusta. Pohdin analyysissäni sitä, mitkä tekijät vaikuttavat tämän positiivisen kokemuksen syntyyn, tai siihen miksi nuoret eivät kokeneet suurtakaan vaikutusta.

Haastatteluiden tulokset tukevat näkemystä siitä, että ohjauksessa on tärkeää saavuttaa luottamus nuoreen, jotta saadaan tuloksia aikaiseksi. Haastattelemani nuoret olivat tyytyväisiä ohjauksen keston, mutta hyvän etsivän nuorisotyön asiakassuhteen syntymisen kannalta näen, että olisi tärkeää panostaa nuoreen tutustumiseen enemmän ennen kuin hänet ohjataan eteenpäin. Jos nuori on esimerkiksi työkokeilussa, voisi etsivä käydä tämän luona vierailulla ja kysyä

mitä nuorelle nyt kuuluu ja miten tämä on viihtynyt. Osa nuorista kertoikin siitä, että etsivät kyselevät heidän kuulumisiaan tekstiviesteillä tai soittaen.

Mutta, olisiko mahdollista ohjata nuorta vain lyhytkestoisesti? Jos nuori kokee saaneensa hyvää ohjausta ja laadukasta palvelua, niin onko ohjaus silloin onnistunut, vaikka kesto olisi ollut lyhyt? Muut ohjaustyötä tekevät tahot saattavat ohjata ihmisiä paljon lyhemmällä aikavälillä kuin mihin etsivässä nuorisotyössä on totuttu, mutta ohjaus voi olla tästä huolimatta laadukasta ja asiakkaan tarpeet huomioon ottavaa, mutta toki ohjauksen luonnekin on siten etsivästä nuorisotyöstä poikkeava. Onko syytä yrittää tutustua nuoreen syvemmin, jos hän ei itse halua antaa sille aikaa? Kaikille ei välttämättä riitä ainoastaan se, että heidät kohdataan hyvin, vaan he haluavat ongelmiinsa nopeasti konkreettisia ratkaisuja. Toisaalta, jos nuorella on paljon elämänhallinnallisia ongelmia ja hän haluaa löytää nopeita ratkaisuja, on mahdollista ajautua tilanteeseen, jossa tämä on voinut olla jo useasti: keskeyttää, pettyy ja itsetunto heikkenee. Etsivän ammattitaitoon kuuluukin edetä rauhassa eteenpäin, jotta saadaan nuoren tilanteesta kokonaiskuva ja pohtia nuoren kanssa erilaisia keinoja esimerkiksi vuorokausirytmien parantamiseksi.

Etsivään nuorisotyöhön ohjautuminen voi olla helpottavaa nuorille, jotka ajattelevat, että heidän vain täytyy selviytyä asioista itsenäisesti. Itsenäisen yrittämisen lopputuloksena saattaa nimittäin olla se, ettei mikään mene eteenpäin. Etsivältä vaaditaan ammattitaitoa sen tunnistamiseen, ettei ohjaus mahdollista nuoren alisuoriutumista. Toiset nuoret tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset ja siksi on tärkeää tunnistaa nämä tasot, jotta mahdollistetaan nuoren ohjauksen oikea-aikaisuus ja uudistuneessa nuorisolaissa korostettu osallisuuden kokemuksen syntyminen. Haastatelluilla nuorilla ei ollut välttämättä pitkän tähtäimen suunnitelmia, tai he olivat päinvastoin saattaneet asettaa pienillekin tavoitteille epärealistisen pitkät aikarajat.

Nämä olivat nuorten kokemuksia heidän omista suunnitelmistaan, mutta tämä kertoo mielestäni siitä, että etsivien tulisi pohtia sitä, mitä ohjauksella halutaan saavuttaa. Espoossa työskentelee vain vähän etsiviä suhteessa ohjaukseen ohjautuviin nuoriin, joten työn luonne on syytä määritellä tarkasti. Halutaanko luoda tiiviitä ja luottamuksellisia asiakassuhteita, jotka voivat olla hyvinkin pitkäkestoisia, vai melko nopeasti eteenpäin ohjaavaa toimintaa, joka sisältää kevyttä seurantaa? Tämä otanta nuorista ei ole riittävä kyseenalaistamaan etsivän nuorisotyön periaatteita nuoreen tutustumisen tärkeydestä, eikä se oman mieleni mukaan myöskään tue sitä.

Mielenkiintoisena asiana pidin sitä, että haastatteluista nousi yllätyksekseni kahden nuoren kokemukset ohjaukseen päätymisestä kauppakeskuksessa järjestetyn tapahtuman kautta, jossa olivat etsivien lisäksi osallisina muun muassa myös Vamos ja Ohjaamo. Nuoret kokivat, että oli helpompaa tulla tapaamaan etsivää, kun tiesi jo etukäteen kenen kanssa tulisi työskentelemään. Monia haastateltaviani jännitti kohdata uusia ihmisiä, joten heidän kohtaaminen kauppakeskuksessa antoi mahdollisuuden saavuttaa tasavertainen vuorovaikutus.

Tällä hetkellä Omnian etsivät kohtaavat pääsääntöisesti toimistoissa, joissa asetelma on epätasainen, sillä tila on työntekijälle tuttu, mutta voi olla nuorelle tuntemattomuudessaan pelottava. Helsingin diakonissalaitoksen Vamoksen etsivässä nuorisotyössä on laadittu ohjeet hyvän muutoksen polulle ja ensimmäisenä kohtana on: poistu toimistosta ja pöytien takaa. (Alanen & Kotkavuori 2014, 25) Suosittelemme Omnian etsivää nuorisotyötä harkitsemaan vakavasti jalkautuvan työmuodon lisäämistä menetelmiinsä.

Puurosen mukaan jalkautuva työ on yksi etsivän nuorisotyön tärkeimmistä työmuodoista, sillä siinä pyritään löytämään palveluiden ulkopuolella olevat nuoret kohtaamalla heidät omalla reviirillään, mikä estää hierarkkisen asetelman syntymisen. Hänen mukaansa instituutiotason etsivästä nuorisotyöstä, eli esimerkiksi koulupudokkaana ilmoitettujen nuorten kohdalla, uupuu nuoren vapaaeh-

toisuus yhteydenottoon. (Puuronen 2014, 19–20.) Oman kokemukseni mukaan itsenäisesti ohjaukseen hakeutuvien nuorten kanssa työskenneltäessä saadaan paljon asioita eteenpäin, mutta esimerkiksi koulujen kautta ohjaukseen tulevat nuoret kokevat useimmiten yhteydenottomme tungettelevina. Tehtävämme on kuitenkin palvella molempia.

Eräs haasteltava koki päässeensä eteenpäin ohjauksen jälkeen, mutta ei nähnyt etsivän nuorisotyön ja yhteistyötahojen vaikuttaneen siihen kuin innostamisen kautta. Tämän nuoren kohdalla ei työskentely ollut päässyt kunnolla käynnistymään ja uskon tämän johtuneen liian nopeasta eteenpäin ohjaamisesta. Osa haastateltavista kertoi heidän olleen etsivän kanssa ohjauksen alussa tiivistä yhteydessä, mutta asioiden ratkettua yhteydenpito väheni tai loppui. Nuoret eivät välttämättä kokeneet asiaa tarpeelliseksi, mutta palveluihin kiinnittymisen kannalta näen tämän olevan yksi Omnian etsivän nuorisotyön kehittämiskohta.

Myönteisen kokemuksen syntymiseen vaikuttivat haastatteluiden perusteella suuresti etsivän tapa kohdata nuori, etsivän tietämys alueellisista palveluista, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja nuoren rohkaiseminen omiin kykyihinsä. Sosiaalinen vahvistaminen nousi keskeisesti esiin nuorten haastatteluista heidän kertoessaan etsivän tuesta ja rohkaisemisesta. Aito välittäminen ja kohtaaminen nuoret omina itsenään olivat haastateltaville merkityksellisiä tekijöitä. Tämä edesauttoi heidän tulevaisuuden uskoaansa, kykyä omiin mahdollisuuksiinsa ja elämänhallintaansa.

Kuva 3. Mitkä tekijät mahdollistavat nuoren näkökulmasta etsivän nuorisotyön positiiviset vaikutukset.

Espoon kokoisessa kaupungissa kuusi etsivää on pieni luku, mutta nuorille ohjauspalveluita tarjoavia tahoja on useita. Esimerkiksi Vamos ja Ohjaamo toimivat hyvin samankaltaista ohjausta tarjoten, lisäksi tukipalveluita on muun muassa eri järjestöillä, terveys- ja sosiaalialan toimijoilla ja kunnallisella nuoripalvelulla. Positiivista oli, miten etsivien yhteistyö muiden toimijoiden kanssa näyttäytyi nuorille, eli etsivän nuorisotyön periaatteet tulevat tässä kohtaa hyvin esiin.

Erään haastateltavan maininta siitä, että luottamus lisääntyy muitakin ihmisiä kohtaan, kun oppii luottamaan esimerkiksi etsivään, oli mielestäni hyvin kuvaava. Tämä tukee väittämää siitä, että prosesseille täytyy antaa vaadittava aika ja liian nopeasti eteenpäin ohjaamalla nuoren kynnys työskentelylle voi kasvaa ja hän saattaa jättäytyä kokonaan pois. Ihminen kuormittuu huonovointisena, jos

hännet asetetaan yhä uudelleen hänelle vieraisiin tilanteisiin, hänelle vieraiden ihmisten eteen.

Haastateltavista nuorista muutama muistutti siitä tärkeästä asiasta, että he itse luovat oman elämänsä sellaiseksi kuin sen haluavat ja etsivä nuorisotyö vaikuttaa heidän elämässään vain hetken. Tämä ei kuitenkaan poissulkenut heidän mielestään etsivän nuorisotyön tarjoaman palvelun hyödyllisyyttä. Etsivä on tällöin onnistunut ohjaustyössään vahvistamaan nuorten kokemusta omista vaikutus- ja toimimismahdollisuuksistaan. Kenenkään nuoren ei ole tarkoitus kiinnittyä lopullisesti etsivän ohjaukseen, vaan tavoitteena on itsenäinen toimija.

Osa koki tarvitsevänsä enemmän apua asioiden selvittämiseen ja tulevaisuus saattoi tuntua hieman pelottavaltakin. Nämä nuoret toivoivat, että heidän rinnallaan kulkisivat samat työntekijät, eikä suurta vaihtuvuutta olisi. Työntekijöissä on väkisinikin jossain määrin vaihtuvuutta, esimerkiksi äitiyslomalle lähdön, tai työpaikan vaihdon vuoksi. Tämän vuoksi etsivien onkin tärkeää keskittyä luomaan nuoren ympärille sopivaa ammatillista verkostoa, jotta hän tutustuu muihin ihmisiin. Kun useampi työntekijä on tutustunut nuoreen ja tämän tilanteeseen, mahdollinen työntekijänvaihto sujuu jouhevammin. Toinen mahdollinen etsivien käytössä oleva toimintatapa on tutustuttaa nuori ja uusi etsivä toisiinsa, kun poislähtevä etsivä on vielä tavattavissa.

Omnian etsivä nuorisotyö voisi mielestäni ottaa käyttöön Valtakunnallisen työpajayhdistyksen Sovari-lomakkeen, jotta jatkossa voidaan kartoittaa etsivän kanssa työskennelleen nuoren kokemuksia ohjaukseen osallistumisesta ja siten kerätä arvokasta kokemustietoa, jonka avulla voisi kehittää työmuotoa.

Suosittelen Omnian etsivää nuorisotyötä tarkastelemaan mahdollisuuksien mukaan jatkotutkimuskysymyksenä sitä, mitä kuuluu vuosi sitten ohjaukseen osallistuneille nuorille, jotka etsivän ohjauksen myötä kiinnittyivät joihinkin palveluihin.

6 OMAT OPPINI

Koin haastattelut omaa ammatillisuuttani vahvistavana. Ei pelkästään prosessin kautta, jossa laaditaan tutkimussuunnitelma, kysymykset ja aikataulut, vaan nuorten näkemysten kautta. Oli arvokasta saada nauhoittaa haastattelut ja kuunnella jälkikäteen rauhassa se, mitä heillä oli sanottavana. Pohdin paljon sitä, mitä voi jäädä huomiotta, jos ihmisellä ei ole aikaa keskittyä täysin siihen, mitä toinen on kertomassa. Siksi onkin niin tärkeää tarkastella sitä, mikä luo hyvät edellytykset kohtaamiselle ja aidolle läsnäololle.

Etsivää nuorisotyötä tekevät ammattilaiset ovat täysillä mukana omassa työssään ja haluavat tarjota nuorille parasta mahdollista apua. Nuoret arvostavat tätä asennetta työhön. Etsivät joutuvat aika ajoin toimimaan nuorten äänitorvina, mutta se ei tarkoita sitä, että nuoria puolustettaisiin muita ammattilaisia vastaan. Meillä on mahdollisuus tutustua ohjattaviimme rauhassa: mikä heidän tilanteensa on, miten he ilmaisevat itseään, mistä he saavat iloa, mikä heitä jännittää ja ennen kaikkea, mitä he itse toivovat saavuttavansa? Tämä auttaa meitä tukemaan nuoria tilanteissa, joissa heillä voi olla vaikeuksia ilmaista itseään, ja meidän yksi tehtävämme on valaa heihin luottamusta muita ihmisiä kohtaan.

Luottamuksen syntymisen kautta voimme yhteistyössä vahvistaa nuorten käsityksiä omista kyvyistään, mutta tämä vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Etsivää nuorisotyötä kehitettäessä tulee muistaa ohjausprosessin kokonaisvaltainen luonne. Siinä ei saa unohtaa nuorten omien näkemysten esiintuomista, oli keinoina sitten ohjauksen päättävä haastattelu tai Sovari-kysely.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 84.
- Alanen, Olli & Kotkavuori, Aapo 2014. Välittämisen ammattilaiset. Vamoksen käsikirja etsivään nuorisotyöhön. Helsinki: Libris Oy.
- Alhanen, Kai 2013. John Deweyn kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, Jari 2015. Artikkel: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Etsivän nuorisotyön kehittämiskeskus 2017. Viitattu 12.4.2017.
<http://entkehittaminen.blogspot.fi/2016/08/osaamiskeskus-tarvitaan-vahvistamaan.html>
- Harris, Bob 2011. Working with Distressed Young People. UK: Learning Matters.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Teemahaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanomapro.
- Jokinen Arja 2016. Artikkel: Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa:
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Juutilainen, Tiina 2014. "I'm gonna choose my destiny" – Nuorten seinättömän työpajan vaikutusten arviointi. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma (YAMK) opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Juvonen, Tarja 2016. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) 2012. Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.

- Kallunki, Valdemar & Lehtonen, Olli & Borodkina, Olga & Pekkola, Juhani & Kauronen, Marja-Leena & Samoylova, Valentina & Veronika Romanenko 2013. Koettu hyvinvointi, syrjäytyminen ja sosiaalinen osallisuus. Teoksessa: Kallunki, Valdemar (toim.) 2013. Elämässä on lupa tavoitella onnea. Nuorten aikuisten koettu hyvinvointi, syrjäytyminen ja osallisuus Kaakkois-Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Voi hyvin nuori -hankkeen loppuraportti. Viitattu 6.3.2017.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55827/B93_raportti.pdf?sequence=1
- Kirje nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille 12.3.2013. Viitattu 10.2.2017.
http://www.nuorisotakuu.fi/files/36290/Nuorisotakuun_tavoitteet_ja_sisalto_-_Kirje_nuorisotakuun_alueellisille_ja_paikallisille_toimijoille.pdf
- Kuure, Tapio 2015. Sosiaalisen vahvistamisen määrittely ja asema nuorten hyvinvoinnin palvelujärjestelmässä. Kuure, Tapio & Kapanen, Anna & Lipponen, Elisa 2015. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia. Valtakunnallinen työpajayhdistys.
- Kurhila, & Lindholm 2016. Ymmärtämisen haasteet. Teoksessa: Stevanovic, Melisa & Lindholm, Camilla (toim.) 2016. Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Timo 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Latomaa, Timo 2009. Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktivisena käsitteenä. Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Lehtomaa, Merja 2009. Artikkel: Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Mattila, Juhani 2014. Herkkyyks ja sosiaaliset pelot. Helsinki: Kirjapaja.
- Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa: Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Monik ry. 2017. Viitattu 10.2.2017. <http://www.monik.fi/index.php/node/23>
- Niemi, Petteri 2013. Artikkel: Hyvä paha valta. Teoksessa: Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.) 2013. Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino.
- Ohjaamo Espoo 2017. Viitattu 10.2.2017. <http://www.ohjaamo espoo.fi/>

- Oman kokoinen elämä. Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. 2010. Rahoittaja: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Omnian etsivän nuorisotyön tilastot vuodelta 2016. Viitattu 19.3.2017.
- Pekkari, Mervi 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Helsinki: Tammi.
- Perttula, Juha 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa: Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2009. Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Pohjola, Anneli 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa: Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön jae-
tut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Puuronen, Anne 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammat-
tialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkos-
to/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 70. Julkaisuja 144.
- Raatikainen, Eija 2015. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosi-
aali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Reijonen, Merja. Psykologinen traumatisoituminen ja sen kohtaaminen. Teok-
sessa: Reijonen, Merja & Strandén-Mahlamäki, Tuija (toim.) 2008. Oivaltava
kohtaaminen. Menetelmiä ihmissuhdetyöhön. Helsinki: WSOYpro.
- Reivinen, Jukka 2013. Yksin vai yhdessä eteenpäin? Reivinen, Jukka & Vähä-
kylä, Leena (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja
syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyt-
täytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen en-
nakkoarvioinnin järjestämiseksi 2009. Viitattu 18.3.2017.
<http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>
- Törrönen, Maritta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina
& Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.) 2016. Vastavuoroinen sosiaali-
työ. Helsinki: Gaudeamus.
- Uusi nuorisolakikirja. 2017. Oulu: Veltor.
- Ulvinen, Veli-Matti 2014. Syrjäytymisen hyvinvoinnin kokemuksen tutkimukses-
ta. Teoksessa: Koivisto, Kaisa & Kukkola, Jani & Latomaa, Timo & Sandelin,
Pirkko (toim.) 2014. Kokemuksen tutkimus IV. Annan kokemukselle mahdolli-
suuden. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Valtakunnallinen työpajayhdistys 2017. Viitattu 20.3.2017.
<http://www.tpy.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/>

Valtakunnallinen työpajayhdistys 2017. Viitattu 20.3.2017.

<http://www.tpy.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/keskeisia-sovari-tuloksia-etsivasta-nuorisotyosta-vuodelta-2016/>

Vamos. Helsingin diakodissalaitos 2017. Viitattu 10.2.2017.

<https://www.vamosnuoret.fi/espoo>

Viholainen, Helena & Aro, Tuija & Koponen, Tuire & Peura, Pilvi & Aro, Mikko 2013. Miten oppimisvaikeudet liittyvät syrjäytymiseen? Teoksessa: Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Vänskä, Kirsti & Laitinen-Väänänen, Sirpa & Kettunen, Tarja & Mäkelä, Juha 2014. Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki: Edita.

LIITE 1.

Hei etsivät!

Olen tekemässä opinnäytetyötä yhteisöpedagogi (YAMK) -opintoihini ja haluaisin haastatella Omnian etsivän nuorisotyön nykyisessä asiakkuudessa olevia nuoria siitä, miten he kokevat etsivän nuorisotyön vaikuttaneen heidän omaan elämäänsä.

Valitsimme Janin kanssa satunnaisotannalla nuoret ja haluaisin ottaa heihin yhteyttä maanantaista 24.10. alkaen ja kysyä mahdollisuutta haastatteluun. Olisi iso apu, jos voisitte jutella jo etukäteen ohjattavien nuorten kanssa ja kertoa, että olen ottamassa yhteyttä. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa marraskuun aikana.

Tässä olennaiset tiedot:

- olen työkaverinne, joka tekee opinnäytetyönsä Omnian etsivään nuorisotyöhön
- haluan (että tilastojen rinnalla) voisimme kehittää Omnian etsivää nuorisotyötä siten, että nuorten omat kokemukset tulisivat kuulluksi
- kyseessä on yksilöhaastattelu, eli paikalla vain haastateltava ja minä
- mieluiten toteuttaisin haastattelut Kamreerintiellä, mutta voin tarvittaessa liikkua esim. Lepävaaraan tai Matinkylään, jos se on haastateltavalle helpompi
- tarjolla kahvia ja pullaa
- jutellaan rennosti
- saa olla oma itsensä
- haastattelut nauhoitetaan, mutta olen ainoa, joka kuuntelee niitä
- tuhoan nauhat sen jälkeen, kun opinnäytetyö on valmis
- haastattelut ovat ehdottoman luottamuksellisia, eli nimet eivät tule missään vaiheessa esiin, eikä haastateltavia voi tunnistaa opinnäytetyöstä
- ennen haastattelua kirjoitamme haastattelulupa-sopimuksen (jossa mm. lupaan noudattaa vaitiota)
- haastattelu kestää noin tunnin
- tarjoan kiitokseksi karkkipussin

Toivottavasti tämä on tarpeeksi selkeä. Kertokaa, jos joku juttu jäi hämmentämään, tai jotain pitäisi lisätä.

Terveisin,
Sanna

LIITE 2.

HAASTATTELUSOPIMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Opinnäytetyön tekijä:

Sanna Kyriopoulos
Etsivän nuorisotyön ohjaaja / Omnia

Oppilaitos:

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi, ylempi AMK

Opinnäytetyön tilaaja:

Omnian etsivä nuorisotyö / Koulutus-
kuntayhtymä Omnia

Opinnäytetyöohjaaja:

Merja Kylmäkoski

Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja hyödyntäminen

Opinnäytetyö valmistuu huhtikuussa 2017 ja haastattelut työtä varten toteutetaan vuoden 2016 loppuun mennessä. Tarkoituksena on tutkailla sitä, miten Omnian etsivän nuorisotyö on vaikuttanut ohjauksessa olleiden nuorten elämään.

Etsivässä nuorisotyössä kerätään paljon tilastoja nuorten elämästä, mutta paljon arvokasta tietoa jää lukujen alle. Tämän työn tavoitteena on saada nuorten omat kokemukset kuuluviin siitä, mikä merkitys etsivällä nuorisotyöllä on juuri heidän elämässään. Opinnäytetyön tuloksia käytetään Omnian etsivän nuorisotyön kehittämiseen.

Tutkimusaineiston käyttötarkoitus, käsittely ja säilyttäminen

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan opinnäytetyössä tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voi välittömästi tunnistaa. Haastattelu kirjataan tekstitiedostoksi ja siinä yhteydessä henkilönimet muutetaan haastateltavan valinnan mukaan joko peitenimiksi tai sukupuoleksi. Haastateltavien nimi- ja yhteystiedot hävitetään. Äänitallenteet tuhoetaan, kun haastattelujen kirjaaminen on tarkistettu.

Tutkittavien valinta, haastattelumenetelmät

Etsivän nuorisotyön ohjaajat ottavat yhteyttä nuoriin ja kysyvät halukkuutta osallistua teemahaastatteluihin. Haastatteluun otetaan mukaan 20–28-vuotiaita etsivän nuorisotyön ohjauksessa olevia nuoria.

Teemahaastattelut toteutetaan yksilöllisesti yhden haastattelijan toimesta keskustelunomaisesti ja toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen (mm. kortteja). Haastattelussa nuoret arvioivat Omnian etsivän nuorisotyön vaikutuksia heidän elämäänsä.

Tutkittavien oikeudet

Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Tutkittavilla on tutkimuksen aikana oikeus kieltäytyä tutkimuksesta ja keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa ilman, että siitä aiheutuu heille mitään seuraamuksia. Tutkimuksen järjestelyt ja tulosten raportointi ovat luottamuksellisia. Tutkimuksesta saatavat tutkittavien henkilökohtaiset tiedot tulevat ainoastaan tutkittavan ja tutkijan käyttöön ja tulokset

julkaistaan opinnäytetyössä siten, ettei yksittäistä tutkittavaa voi tunnistaa. Tutkittavilla on oikeus saada lisätietoa tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa.

Tutkittavan suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen ja sisältöön, kerättävän tutkimusaineiston käyttöön ja tutkittavien oikeuksiin. Suostun osallistumaan tutkimukseen annettujen ohjeiden mukaisesti. Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni tai kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta missä vaiheessa tahansa. Tutkimustuloksiani ja kerättyä aineistoa saa käyttää ja hyödyntää sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voi tunnistaa.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus

Päiväys

Tutkijan allekirjoitus

LIITE 3.

Haastattelurunko

1. Kerro itsestäsi
 - kuinka vanha olet?
2. Kuinka pitkään olet työskennellyt etsivän nuorisotyön ohjaajan kanssa?
 - onko työntekijä mies vai nainen? onko sillä sinulle merkitystä?
3. Kuinka usein olette yhteydessä?
4. Miten/miksi päädyit etsivän nuorisotyön ohjaukseen?
5. Mitä ajatuksia sinulla oli omasta tulevaisuudestasi ennen etsivää nuorisotyötä?
(käytä Tunnekortteja)
 - jatkokysymys: mistä olit kiinnostunut? onko etsivällä nuorisotyöllä ollut vaikutusta kiinnostuksen kohteisiisi?
6. Mihin asioihin elämässäsi etsivän nuorisotyön ohjaukseen osallistuminen on vaikuttanut? (kortteina pöydälle)
 - talous
 - terveys
 - asuminen
 - itsestä huolehtiminen
 - sosiaaliset suhteet
 - asiointi viranomaisten kanssa
 - opiskelu
 - työ
 - harrastukset
7. Kouluarvosanalla arvioituna, kuinka hyödylliseksi olet kokenut työskentelyn etsivän kanssa ja minkä vuoksi?
8. Mitä uutta olet oppinut etsivän nuorisotyön ohjauksen myötä?
9. Mitä työskentely etsivän nuorisotyön ohjaajan kanssa on antanut sinulle? (käytä Mun stoori-kortteja)
10. Oletko löytänyt etsivän tuella sinulle sopivan polun ja minkä uskot olevan seuraavan mahdollisen askeleesi?
11. Uskotko, että pystyt saavuttamaan haluamasi tavoitteet? (Tunnekortit ja Mun stoori-kortit)
12. Onko etsivän nuorisotyön ohjaajan kanssa työskentely muuttanut ajatuksiasi omasta tulevaisuudestasi?